

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2. การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน

2.1 ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา

2.2 วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา

2.3 เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

2.5 การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2.6 การปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

3.1 การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา

3.2 การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3 การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

3.4 การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

3.5 แนวทางการดำเนินในการทำเป็นงานปฏิรูปการศึกษา

3.6 บัญญัติ 10 ประการ แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

4. การปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากคาด จังหวัด

หนองคาย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

งานบริหารโรงเรียน มีขอบข่ายครอบคลุมงานหลายด้านด้วยกัน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ 6 งานคือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการและการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจการทุกชนิด ในสถานศึกษาหรือโรงเรียน เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาหรือโรงเรียนทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการทำงานร่วมกันกับครู ให้คำแนะนำและประสานงานให้ทุกคนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 ขอบข่ายงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 5-9) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

1.1.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ จัดให้มีหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 และเอกสารประกอบหลักสูตร

1.1.2 งานด้านการเรียนการสอน จัดให้มีแผนการสอนห้องเรียนอุปกรณ์ที่เหมาะสม

1.1.3 งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน จัดหาและบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน

1.1.4 งานวัดและประเมินผลจัดหาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2533

1.1.5 งานห้องสมุด จัดให้มีห้องสมุด หรือมุมหนังสือที่เหมาะสม

1.1.6 งานนิเทศภายใน วางแผนการนิเทศภายใน จัดหาเครื่องมือในการนิเทศภายในเยี่ยมชั้นเรียน สังเกตการสอน

1.1.7 งานประชุมอบรมทางวิชาการ วางแผนการประชุมอบรมสนับสนุนครู เข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานอื่น และส่งเสริมครูที่มีความรู้ความสามารถ เป็นวิทยากร การอบรมทางวิชาการ

1.2 ปัญหาการบริหารวิชาการ

ในการบริหารงานวิชาการยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของงานนี้หลายประการด้วยกันดังนี้

1.2.1 งานวิจัยแบบทดลองของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบปัญหาการบริหารงานวิชาการ คือ

- 1) ครูไม่ครบชั้น
- 2) ขาดครูที่มีทักษะการสอน
- 3) อุปกรณ์ไม่เพียงพอ
- 4) ระเบียบราชการบางอย่างขัดต่อการดำเนินงาน
- 5) ครูที่มีความสามารถเป็นพิเศษเฉพาะวิชา ไม่เพียงพอ
- 6) ในท้องถิ่นกันดารและท้องถิ่นที่เสี่ยงอันตรายยังขาดครู
- 7) ปัญหาความร่วมมือ
- 8) ปัญหาทางสังคม
- 9) ผู้บริหารนิเทศไม่ทั่วถึง
- 10) ครูหมุนเวียนมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ ความปลอดภัย
- 11) วัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการวัดผลการเรียน ที่จะนำไปประเมินผล

ไม่เพียงพอ

1.2.2 จากการศึกษา พอสรุปเป็นปัญหาการบริหารงานทางวิชาการที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารให้ความสำคัญของงานวิชาการเป็นงานรองด้านอื่น
- 2) ขังขาดเทคนิคการนิเทศงานวิชาการ
- 3) ครูสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาการและความถนัด ความสามารถ เพราะโรงเรียนได้ครูไม่ตรงตามที่ต้องการ
- 4) ไม่มีการสำรวจความต้องการของครูด้านวิชาการเพื่อพัฒนา

- 5) ขาดคู่มือครู หลักสูตร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 6) ครูสอนโดยวิธีสอนแบบเก่า ไม่นำวิธีการและเทคโนโลยีใหม่มาใช้
- 7) เนื้อหาวิชาการมากเกินไปทำให้สอนไม่ทัน และขาดการติดตามผล
- 8) ขาดการวางแผนล่วงหน้า
- 9) ปัญหาการใช้สถานประกอบการในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ทางวิชาการ
- 10) ไม่นำผลการสอนมาประเมินเพื่อปรับปรุง
- 11) การสอนซ่อมเสริม การจัดครูเข้าสอนแทนยังทำได้น้อย
- 12) ขาดความรู้ความสามารถในการวัดผลประเมินผล

1.3 ความสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการ

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 10-12 ; อ้างจาก สุขเกษม พาพิณีจ. 2542 : 9) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ว่าเป็นงานเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

1.3.1 เกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ การหาครูที่ดีมาทำการสอน การจัดแบ่งหน้าที่ การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ การสร้างน้ำใจในการทำงาน การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถมากขึ้น การพิจารณาความคิดความชอบ การประชุมครู การปกครองครู โดยทั่วไป และการนิเทศการสอน

1.3.2 เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ได้แก่ การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร การแบ่งและการประมวลผลการสอน การจัดตารางสอน การเลือกหาแบบเรียน การจัดห้องสมุด การวัดผลเป็นต้น

จึงสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารกิจการทุกชนิดในสถานศึกษา ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารและครูผู้สอน ต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานวิชาการดังกล่าว

2. การบริหารงานบุคลากร

อุทัย หิรัญโค (2531 : 2-4) ให้ความหมายของการบริหารงานบุคลากรไว้ว่า คือ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ในองค์การใดองค์การหนึ่ง นับตั้งแต่การสรรหาคนเข้าทำงาน การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอนการย้าย การฝึกอบรม การพิจารณาความคิดความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากงาน รวมทั้งการจ่ายบำเหน็จบำนาญ เมื่อออกจากงานไปแล้ว และได้ให้หลักการสำคัญในการบริหารงานบุคคลไว้ คือ จัดให้บุคคลที่เลือก

สรรมาเป็นอย่างดีแล้ว งานในตำแหน่งของเขาเหมาะสม ให้เขามีจิตใจที่ทุ่มเท รับผิดชอบงาน ให้ความเป็นธรรมในการกำหนดเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งการเลื่อนตำแหน่งฐานะ และ เงินเดือนฝึกอบรมให้เขามีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น ตลอดจนจัดสวัสดิการหรือประโยชน์ เกื้อกูลให้เขามีขวัญกำลังใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 13) ได้สรุปผลงานวิจัย ทดลองเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคลากร พบว่า

- 2.1 การมอบอำนาจบุคลากรไม่เพียงพอ
- 2.2 บุคลากรไม่เหมาะสมกับงานที่มอบหมายให้ทำ
- 2.3 ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก
- 2.4 ขาดขวัญกำลังใจที่จะปฏิบัติงาน
- 2.5 การใช้สิทธิในการรับความคิดเห็นความชอบ
- 2.6 ระบบการหมุนเวียนขอความคิดเห็นความชอบ
- 2.7 อัตราของการศึกษาต่อมีน้อย
- 2.8 สวัสดิการไม่ดีพอ
- 2.9 การศึกษาต่อภาคค่ำกระทบกระเทือนต่อการศึกษาของเด็ก

จะเห็นได้ว่า การบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาเป็นงานที่อาศัย ความละเอียดรอบคอบ เป็นภาระงานที่สร้างความหนักใจให้กับผู้บริหารโรงเรียน นอกจากจะ จัดสรรบุคคลให้เหมาะสมถูกต้องตรงกับหน้าที่แล้ว ยังต้องคำนึงถึงบทบาทความสามารถของ แต่ละบุคคล รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการทำงาน การให้ความเป็นธรรมสร้างขวัญและกำลังใจ รวมทั้งการจัดสวัสดิการต่างๆ อย่างยุติธรรมด้วย

3. การบริหารงานกิจการนักเรียน

วิทล นาคพันธ์ และสมเดช สีแสง (2539 : 1) ได้ให้คำจำกัดความของงานกิจการ นักเรียนว่า เป็นงานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 24-25) ได้กำหนด บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนในการดำเนินการงานกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

- 3.1 ริเริ่มในการวางแผนการจัดกิจกรรมนักเรียน
- 3.2 แบ่งสายงานที่รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมและเป็นผู้ร่วมในการกำหนด แนวทางในการปฏิบัติงาน

- 3.3 พิจารณาจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน
- 3.4 ควบคุมดูแลให้บุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้
- 3.5 ดูแลให้บุคคลฝ่ายต่างๆ ทำงานประสานสัมพันธ์กันได้อย่างดี
- 3.6 เสนอรายงานการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและบุคคลในชุมชนทราบ
- 3.7 ร่วมในการประเมินผลงานอย่างสม่ำเสมอ
- 3.8 ติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3.9 สนับสนุนและส่งเสริมให้การทำงานเป็นไปด้วยดี
- 3.10 ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานต่างๆ ด้าน
- 3.11 จัดหาแหล่งความช่วยเหลือเพื่อนำเงินมาใช้ในกิจกรรม
- 3.12 อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
- 3.13 ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน
- 3.14 ให้ความสนับสนุนและความร่วมมือในด้านต่างๆ
- 3.15 อนุมัติในการจัดกิจกรรมทุกประเภททั้งในและนอกโรงเรียน อีกทั้งเป็นผู้ตั้งขอกเลิกกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว พอจะเป็นดัชนีชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน มีปัญหาที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา กิจกรรมนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

4. การบริหารงานธุรการและการเงิน

การบริหารงานธุรการเป็นงานที่มีความสำคัญมากงานหนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ มักจะต้องใช้เวลา กับงานธุรการนี้ค่อนข้างมากกว่า งานอื่นๆ ด้วยเข้าไปสำหรับแบ่งย่อยได้หลายงาน เช่น งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานการเงินและพัสดุ งานงบประมาณ งานรักษาความปลอดภัย (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2528 : 54)

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2538 : 223) บันทึกไว้ว่า ปัญหาในการบริหารงานสารบรรณ ได้แก่ ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดเก็บ การค้นหา และสถานที่ในห้องทำงานสารบรรณ ใช้ระบบเก็บเอกสารไม่เหมาะสม และขาดการฝึกอบรมมาทางด้านนี้ ไม่มีมาตรฐานในการเก็บที่แน่นอน ไม่มีระบบยืมเอกสารไปใช้และขาดระบบการติดตามทวงถามที่ไม่เหมาะสม ขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ที่เก็บเอกสารไม่เพียงพอกับปริมาณ

ไม่มีการวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการเก็บและทำลาย ผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานให้
ความสนใจ หรือความสำคัญต่อการเก็บและดำเนินการด้านเอกสารน้อยไป

งานธุรการและการเงิน เป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับระเบียบกฎหมาย เป็นงานที่
มีความละเอียด ผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบคอบ ขยัน คั่งใจ และซื่อสัตย์สุจริต
ผู้บริหารจะต้องสอดส่องดูแล กำกับและตรวจสอบทุกวันเวลา เพื่อป้องกันความผิดพลาด
ป้องกันการทุจริตหรือละเมิด ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งจะต้องหาวิธีการปรับปรุง แก้ปัญหา
ที่มีอยู่มากมายให้หมดไป ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารงานในโรงเรียนให้บรรลุเป้า
หมายที่ตั้งไว้

5. การบริหารงานอาคารสถานที่

วิพล นาคพันธ์ และสมเดช สีแสง (2539 : 1) ได้ให้คำจำกัดความของงานอาคาร
สถานที่ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับอาคารเรียน อาคารประกอบ บริเวณสิ่งแวดล้อม ตลอดจน
วัสดุอุปกรณ์และสิ่งก่อสร้างอื่น อันเป็นถึงอำนวยความสะดวก เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย
สวยงามและความสะดวกคล่องตัวแก่การจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานอื่นใน
โรงเรียน

Rajabhat Mahasarakham University

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 3) ได้กำหนดประเภท
ของอาคารสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษา
แห่งชาติ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

5.1 อาคารเรียน ซึ่งรวมถึงห้องเรียนและห้องพิเศษต่างๆ เช่น ห้องสมุด
ห้องพัสดุ ห้องพยาบาล ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพัสดุ เป็นต้น

5.2 อาคารประกอบ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เช่น อาคารอเนกประสงค์ โรงฝึกงาน
โรงอาหาร ห้องส้วม เรือนเพาะชำ รั้ว ประปา เป็นต้น

5.3 บริเวณโรงเรียน เช่น สนามที่พักผ่อนหย่อนใจ

สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถม
ศึกษาแห่งชาติ (2529 : 154) ได้สรุปปัญหาด้านอาคารสถานที่ไว้หลายประการ คือขาดสถานที่
ที่จะใช้เป็นสถานที่ฝึกงาน ขาดเรือนเพาะชำ สีก่าหมคสภาพ ห้องน้ำห้องส้วมชำรุดเสียหาย
บริเวณโรงเรียนขาดการทำนุบำรุง ขาดแบบอย่างในการจัดห้องเรียนที่ดี สภาพแวดล้อมมีส่วน
รบกวนจากแสงสว่าง เสียง กลิ่น ฝุ่นละออง ฯลฯ ขาดการส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้ในโรงเรียน
และขาดบรรยากาศที่ร่มรื่นและสวยงามในบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานอาคารสถานที่ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณนั้น สภาพโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในพื้นที่เมืองหรือชุมชน จะอยู่ในสภาพดี ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชนบทหรือหมู่บ้าน จะอยู่ในสภาพเก่าแก่ ขาดการทำนุบำรุงเป็นส่วนใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องเอาใจใส่ดูแลในงานนี้เป็นพิเศษ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

6. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเกี่ยวพันอยู่กับการดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้และรับความร่วมมือ การสนับสนุนและความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 26 – 27)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 24) ได้สรุปปัญหาการบริหารโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 2 ประการ คือ

6.1 ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน เช่น

6.1.1 ระเบียบข้อบังคับทางราชการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการสนองความต้องการของชุมชน

6.1.2 ครูไม่มีโอกาสเข้าไปคลุกคลีกับชุมชน โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และโรงเรียนขาดอุปกรณ์บริการ

6.1.3 ประชาชนในชุมชนขาดความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหาร เพราะบางคนวางตัวไม่เหมาะสม หรือขาดความเอาใจใส่ต่อหน้าที่

6.1.4 โรงเรียนขาดแคลนแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น เนื่องจากตั้งอยู่ในที่ห่างไกลขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ ขาดปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อชุมชน

6.2 ปัญหาที่เกิดจากชุมชน

6.2.1 ประชาชนในชุมชนส่วนมากไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา เนื่องจากได้รับการศึกษาดำ ฐานะทางเศรษฐกิจของสังคมต่ำ

6.2.2 ชุมชนเข้าใจว่างานพัฒนาโรงเรียนเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

6.2.3 สิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนเสื่อมโทรม

6.2.4 ผู้บริหารระดับท้องถิ่นขาดการสนับสนุนในเรื่องการศึกษา

6.2.5 ความแตกต่างกันทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในท้องถิ่น

การปฏิบัติงาน 6 งานของผู้บริหาร โรงเรียน ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องจัดแนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ให้ลุล่วงไป และบริหาร โรงเรียนโดยยึดเป้าหมาย คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียนเป็นหลัก โดยอาศัยกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ ที่มีคุณภาพ

การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน

ในยุค โลกาภิวัตน์มีกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีการค้าไร้พรมแดน การผลิตในขอบข่ายทั่วโลกมีการเชื่อมโยงเครือข่ายข่าวสารความรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และด้านวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนทุกอย่างรู้ทั่วถึงกันหมดในเวลาอันรวดเร็ว จนทำให้โลกเล็กลงมากกลายเป็นหมู่บ้านแห่งโลก มีการค้าปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ ได้แก่ แรงงาน ทุน ที่ดินและการประกอบการ การมีมาตรฐานเดียวกันในเรื่องสินค้าในเรื่องคุณค่า และในเรื่องค่านิยมทางสังคม และการมีโลกาภิวัตน์ของระบบ การเงิน ที่ทำให้เงินตราสามารถเคลื่อนย้ายได้ด้วยความเร็วของแสง มีการจัดระเบียบทางสังคมโลกและระบบเศรษฐกิจสากลที่ประเทศต่างๆ จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้การเตรียมคุณภาพของประชากรจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ประเทศที่เจริญแล้วเช่น ญี่ปุ่น ถือว่าการศึกษานั่นที่จะเป็นเครื่องมือทำให้ชาติบรรลุนโยบาย เขาพิสูจนให้เห็นว่าหากปราศจากโรงเรียนชั้นหนึ่ง ญี่ปุ่น ไม่มีระบบเศรษฐกิจที่เป็นหนึ่ง ญี่ปุ่นจึงปฏิรูประบบโรงเรียนของเขาให้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม (สุรัฐ ศิลปอนันต์. 2543 : 11)

อุทัย คุลยเกษม (2539 : 2) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษา ความเคลื่อนไหวที่จะมีการปฏิรูปการศึกษา (Educational reform) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ และมีอยู่ในทุกสังคมที่มีระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ (Institutionalized Educational System : IES) ในบางสังคม ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาที่ไม่ห่างกันมากนักเช่น ในรอบ 5 ปี แต่ในบางสังคมปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน เช่น เกินกว่า 10 ปี ถึง 20 ปี ความถี่หรือความห่างของระยะเวลาที่ปรากฏนี้เกิดขึ้นคงมิใช่เหตุบังเอิญ แต่เป็นเพราะเงื่อนไขต่างๆ ในสังคมนั้นๆ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร เงื่อนไขด้านการเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยอื่นๆ ในสังคม เช่น การเพิ่มหรือ

ลดของจำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลงของระบบ การเมือง การเปลี่ยนแปลงของระบบ เศรษฐกิจ หรือแรงผลักดันจากพลังนอกสังคม

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2539 : 68) ยังได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษาหรือการยกเครื่องทางปัญญาเพื่อให้เกิดการอภิวัฒน์ การพัฒนาคน เป็น ยุทธศาสตร์หลักที่จะนำสังคมไทยออกจากวิกฤตการณ์ไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริง คนไทย ทุกคนในทุกส่วนของสังคมควรทำความเข้าใจ และร่วมกันปฏิรูปการศึกษา ถ้ามีเงินต้อง เปลี่ยนเป็นปัญญาให้มากที่สุด เพราะปัญญาคือธรรมที่งอกงาม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า มูลเหตุที่ทำให้มีการปฏิรูปการศึกษาของไทยก็คือ กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โลก นั้นเอง

1. ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา

การ หมายถึง งาน สิ่ง หรือเรื่องที่ทำ ปฏิรูป หมายถึง ปรับปรุงให้สมควร และ ศึกษาหมายถึง การเล่าเรียน สึกฝนและอบรม ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจะมีความหมายว่า การปรับปรุงการจัดการศึกษาเล่าเรียนให้เหมาะสมในที่นี้ การปรับปรุงให้เหมาะสมหรือ สมควร หมายถึง การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพหรือสภาวะ หรือสถานการณ์ที่เป็น ปัจจุบัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. 2539 : 89, 495, 784)

วิชัย ตันศิริ (2542 : 15) กล่าวว่า การปฏิรูป หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ทั้งระบบ การเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนไม่เกิดความรุนแรง หรือกระทบกระเทือนเสียหายมากที่สุด

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2540 : 22) ให้ความหมายว่า การปฏิรูป (Reform) หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีขั้นตอนเป็นระบบระเบียบอันเป็น การปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2541 : 76) ให้นิยามว่า การปฏิรูป หมายถึง ปรับรูป หรือปรับให้เข้าที่ คืออาจจะเกิดความคลาดเคลื่อนออกไปก็ทำให้เข้ารูปเดิมให้ถูกต้อง ส่วนคำว่า การศึกษา หมายถึง การพยายามพัฒนาคนให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ อารยธรรม

ดังนั้นสำหรับคำว่า การปฏิรูปการศึกษาจึงมีความหมายว่า ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี (2541 : 16) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การยกเครื่องของ ปัญญา

วิชัย ตันศิริ (2542 : 2) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ ทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป

จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การปรับปรุง การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิม ด้วยคาดหมายจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป และสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุถึงจุดหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาใน 4 ด้าน

อุทัย คุตยเกษม (2539 : 2-9) ได้กล่าวเกี่ยวกับความหมายของการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า ความหมายที่แท้จริงของการปฏิรูปการศึกษา มีได้อยู่ที่จะปฏิรูปส่วนใดของระบบการศึกษา เช่น ปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการฝึกหัดครู ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน หรือปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณ แต่ประการสำคัญหลักการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่ว่า ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออะไรได้คำตอบเมื่อไร เราจึงจะรู้ว่าเราควรจะปฏิรูปส่วนใดของระบบการศึกษา หรือจะปฏิรูปทั้งระบบก็แล้วแต่

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การปรับปรุง การดำเนินงาน ของกระทรวงศึกษาธิการในการเลือกสรรเปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมแนวทางการทำงานขาดเอกภาพต่างๆ ที่อยู่ภายใต้กระทรวงเดียวกัน จนบางครั้งทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด จนไม่อาจสนองความต้องการทางการศึกษาอย่างแท้จริงของคนในชาติได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 1) ดังนั้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษา ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในเรื่องรูปแบบและปริมาณ อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการเองจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากทั้งในเรื่องงบประมาณและบุคลากร รัฐบาลในปัจจุบันก็ไม่สนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนข้าราชการ หากกระทรวงศึกษาธิการจะพัฒนาตนเองให้สามารถตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของคนในสังคมได้อย่างจำกัด ทางออกที่ดีที่สุดเพื่อสนองความต้องการดังกล่าวก็คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โครงการปฏิรูปการศึกษา จึงเป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่หมักหมมมาเป็นเวลาช้านานและปัญหาที่ยากแก่การแก้ไขโดยวิธีปกติ เช่น ปัญหาในเรื่องคุณภาพ การศึกษา ประสิทธิภาพในการจัดการ และความเสมอภาคในการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียน และสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กอยู่ห่างไกล ปัญหาดังกล่าวต้องการความจริงจังในการแก้ไขและความรวดเร็วฉับพลัน ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเหมาะสมที่สุด

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาจึงถูกกำหนดขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการมีแนวทางการปฏิรูป 4 ด้านคือ ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และปฏิรูประบบบริหารการศึกษา มีการประชุมสัมมนาและฝึกปฏิบัติภาคสนามจำนวน 4 ครั้ง เพื่อมุ่งนำประสบการณ์ไปใช้ปฏิบัติ โดยเน้นการนำร่องในพื้นที่ 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด ยโสธร นครพนม ชลบุรี ระยอง ตรัง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภูเก็ต ปัจจุบันได้ขยาย พื้นที่ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศรวมทั้งกรุงเทพมหานครด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2538 ข : 1)

สำหรับในภาคเอกชนก็มีความเคลื่อนไหวที่จะให้มีการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้จะเห็นได้จากมีการประชุมสมัชชาการศึกษา ประกอบไปด้วยบุคคลหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป โดยจัดขึ้นที่ธนาคารกสิกรไทยสำนักงานใหญ่ ถนนราชธุระบุรีบูรณะกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2539 นำโดยศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะศึกษา ในการประชุมครั้งนั้นได้มีข้อเสนอให้มีการปฏิรูปการศึกษาไทยโดยมีเป้าหมายคือ สร้างและพัฒนาคนไทยให้เป็นคนมองกว้าง กิดไกล ใฝ่รู้ และมีสันติในการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ในสังคม กับประชาคมโลกและกับธรรมชาติ เพื่อนำประเทศไปสู่ความก้าวหน้า และ มั่นคงในทศวรรษหน้า (สิปปนนท์ เกตุทัต. 2539 : 244)

จากข้อเสนอดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดทำสรุปสาระสำคัญต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 2 / 2539 วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 โดยสรุปสาระสำคัญที่เป็นข้อเสนอการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติ อันประกอบข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษา 3 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 6)

1. ข้อเสนอการปฏิรูปแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา พิจารณาว่าการศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาของคนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตลอดช่วงชีวิตของคนแต่ละคนซึ่งต้องสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคมมากมาย รวมทั้งสัมพันธ์กับธรรมชาติสภาพแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมและอารยธรรมที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น การจัดการศึกษาเป็นภารกิจร่วมกันของปวงชนทุกสถาบัน ทุกองค์กร นับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถานศึกษา สถานที่ทำงาน ไปจนถึง สื่อมวลชน ที่สัมพันธ์โยงใยเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน ทุกฝ่ายจะต้องปฏิรูป บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคนเกี่ยวกับ

การศึกษาอย่างตั้งใจจริง การปฏิรูปแนวความคิดนี้มีความหมายที่สำคัญยิ่ง และเป็นเงื่อนไขหลักของการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นจริงได้ รวมทั้งสามารถเร่งรัดผลักดันให้เกิดเจตนารมณ์ทางการเมืองเพื่อปฏิรูปการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอการปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้ มุ่งสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้รู้จักรู้ทำ รู้รับผิดชอบชั่วดี นับตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐาน การเสริมสร้างสมรรถนะของคนไทยให้สามารถก้าวทันโลก และการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นนอกสถานศึกษา ดังนั้นระบบการศึกษาจึงต้องประสานและเชื่อมโยงโรงเรียน สถาบันสังคม และฝ่ายต่างๆ ให้เป็นเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ เพื่อช่วยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาการตามวัย ความสนใจ ความถนัด และความต้องการในการพัฒนาของผู้เรียน รวมทั้งช่วยพัฒนาชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยมีข้อเสนอเพื่อการปฏิบัติในการปฏิรูประบบ และกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละช่วงของชีวิต

3. ข้อเสนอการปฏิรูประบบการจัดการ มุ่งเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาของไทย ให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบการศึกษา กระจายอำนาจตัดสินใจสู่หน่วยปฏิบัติ และมีการตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของไทย และนำสังคมไทยก้าวสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา

มีบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา ทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชน ได้แก่ นักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยตรง ซึ่งกลุ่มบุคคล บุคคลและหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้ไว้ เช่น

ประเวศ วะสี (2539 : 74) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษาว่ามีวัตถุประสงค์ 3 อย่าง และมีการปฏิรูป 3 อย่าง ดังนี้

2.1 การศึกษาสำหรับคนทั้งมวล การศึกษาต้องเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของทุกคนในสังคมตั้งแต่แรกเกิดจนตายอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 0 – 6 ปี เกษตรกรผู้ใช้แรงงาน พระภิกษุ คนพิการ ข้าราชการ ผู้สูงอายุ ฯลฯ ให้หมดทุกคนในแผ่นดินจริงๆ ให้ทุกคนได้เรียนรู้ อันนำไปสู่การมีอาชีพและการพัฒนาการทุกด้าน

2.2 สังคมทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การศึกษาสำหรับคนทั้งหมด (Education for all) จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสังคมทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for education) การศึกษาไม่ใช่เรื่องของครู โรงเรียน หรือกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หรือสังคมทั้งสังคมต้องเข้าไปเพื่อการศึกษา นั่นคือเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society)

2.3 การศึกษาที่แก้ปัญหาทั้งหมด ต้องเปลี่ยนจินตนาการจากการศึกษาคือการท่องหนังสือมาเป็นการศึกษาคือการเรียนรู้ที่สามารถแก้ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาทางสุขภาพ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ปัญหาทางการเมือง ฯลฯ การศึกษาไม่ควรจะเอาการท่องหนังสือหรือวิชาเป็นตัวตั้ง ซึ่งเรียนยากน่าเบื่อหน่าย และมองไม่เห็นอนาคต แต่ควรจะประมวลปัญหาที่มีทั้งหมด แล้วจัดการศึกษานวัตกรรมที่สามารถแก้ปัญหาทั้งหมด และทำให้เกิดความเข้มแข็งจากการทำกันจริงๆ

3. เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เพื่อให้การดำเนินการปฏิรูปการศึกษามีเป้าหมายและทิศทางที่แน่นอน กล่าวคือให้เด็กและเยาวชนที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพสูงเต็มศักยภาพ สามารถร่วมพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์ทั้งในประเทศและระดับโลก รวมทั้งเป็นผู้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายในการศึกษาในแต่ละระดับดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538 ข :17)

3.1 เด็กที่จะเข้าเรียนชั้น ป. 1 มีพัฒนาการรอบด้านในระดับพร้อมเรียนทุกคน

3.2 ชาวคนไทยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 จบการศึกษาอย่างน้อย 12 ปี มีความสามารถพื้นฐานในการเข้าสู่การฝึกฝนอาชีพ คิดวิเคราะห์ได้อย่างมียุทธศาสตร์ ใช้ข้อมูลในการปรับเปลี่ยนงานอย่างทันโลก ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเป็นประชาธิปไตย

3.3 ผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา พร้อมเข้าสู่งานอาชีพทำงานเน้นคุณภาพสูง ปรับปรุงอยู่เสมอ ตัดสินใจอย่างชาญฉลาด เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3.4 สถานศึกษาและสำนักงานมีความสะอาดร่มรื่น ปลอดภัย ไน้มนำสู่การเรียนรู้ ปลอดภัยเสพติด และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

3.5 กลุ่มค้อยโอกาสต่างๆ ได้รับบริการที่มีคุณภาพ มีโอกาสเท่ากับกลุ่มอื่นๆ ทั่วไป

3.6 ประชาชนให้ความสนใจ ร่วมสนับสนุนการศึกษา มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำสังคมแห่งการเรียนรู้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

จากการที่ได้มีบุคคล องค์กรบุคคลทั้งภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะช่วยให้สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองพัฒนา กล่าวง่ายๆ ว่าหากการจัดการศึกษาเข้มแข็ง สมบูรณ์ ผลที่ตามมาคือสังคม เศรษฐกิจการเมือง จะอยู่ในสภาพเรียบร้อยราบรื่น เนื่องจากการมีผู้คนที่ได้รับการฝึกฝนอบรมมาดี จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมือง มีหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น

สุพัตรา สุภาพ (2528 : 84) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในด้านดี เป็นการพยายามเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต มุ่งให้บุคคลและสังคม มีความเจริญและเข้าใจดีต่อกัน และเป็นการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ของมนุษย์เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบบอยู่เสมอ

Rajabhat Mahasarakham University

กมล ภูประเสริฐ (2538 : 1-4) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ จัดเป็นการเคลื่อนไหวอย่างแรงกล้าที่จะปรับปรุง การศึกษาจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบน ที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาทั้งหมด โดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานการศึกษา หลักสูตร การประเมินผล และการพัฒนาครู หน้าที่หลักของครู และครูใหญ่คือ จัดสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างสูงสุด โรงเรียนต้องมีอิสระอย่างเพียงพอ

วิทยากร เชียงกุล (2537 : 229-235) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาว่า นักบริหารการศึกษาและนักการเมืองจะต้องร่วมมือกันเพื่อทำให้การศึกษาสามารถพัฒนา การเมือง เศรษฐกิจและสังคมให้มากกว่านี้คือ วางแผนการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ กระจาย โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การปฏิรูปการบริหารการศึกษา สนับสนุนการใช้ทรัพยากรและการสื่อสารสมัยใหม่

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2539 : 52-53) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานการปฏิรูป การศึกษาว่า ในการปฏิรูปศึกษาน่าจะนำเอารูปแบบวิธีการบริหารแบบใหม่มาใช้บรรยาย วิธีการทำงานให้มีผลสำเร็จ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคลากรในการทำงาน เป็นรูปแบบ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้งานและผลงานเป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงองค์กรว่า

องค์กรมีความสามารถ มีศักยภาพจะพัฒนาสู่ความเป็นเลิศได้ทั้งหมด เพียงแต่ผู้นำในองค์กรจะต้องรู้จักใช้สมาชิกทุกๆ คนในองค์กรมาช่วยกันกำหนดเป้าหมายของงาน วิธีการสำคัญก็คือการรวบรวมบุคลากรทั้งหมดมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันสร้างคำตอบด้วยวิธีการประชุมแบบมีส่วนร่วม (Participation method) เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งคำถามที่ต้องหาคำตอบดังกล่าว ได้แก่

1. สภาพความสำเร็จขององค์กรของท่านอยู่ที่ใด อยู่ที่ใคร มีลักษณะสำคัญเชิงคุณภาพอย่างไร
2. วิธีการ แนวปฏิบัติหรืองานที่จะนำไปสู่สภาพความสำเร็จนั้นมีอะไรบ้าง วิธีใดจะใช้แรงงานน้อย บุคลากรน้อย และเวลาน้อยลงแต่ได้ผลดีกว่าเดิม ให้เลือกวิธีเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการวางแผนและกำหนดกิจกรรม
3. ความสัมพันธ์หรือระบบของงาน และผลงานในส่วนต่างๆมีอย่างไร และต้องสัมพันธ์กันอย่างไร ใครจะมีบทบาทผลิตผลงานกันอย่างไร
4. จะจัดองค์กรให้รับกับงานและระบบงานอย่างไร
5. บุคลากรแต่ละคนแต่ละกลุ่มจะทำงานให้ได้ผลดีกว่าเดิม เขาต้องการฝึกอบรมในด้านใด ให้ทำอะไร ได้จำนวนขึ้น

ประเวศ วะสี (2539 : 184) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาว่าการปฏิรูปการศึกษาซึ่งรวมถึงการปฏิรูปการศึกษาที่มีการสร้างกลไกในการสนับสนุนการวิจัยที่มีพลังเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาให้แก่สังคมทั้งหมด เพื่อให้สามารถจัดระบบชีวิตและสังคมให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภาคธุรกิจ เอกชนควรเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา และการส่งเสริมความเข้มแข็งทางการวิจัยให้มาก

สมเดช สีแสง (2539 : 1-4) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกิจการที่สังคมต้องจัดให้มีเพื่อทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้เยาวชนและประชาชนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมไปตามแนวทางที่สังคมปรารถนา การให้การศึกษแก่สมาชิกใหม่ของสังคมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรม ช่วยในการปรับตัว สร้างความรู้ใหม่และถ่ายทอดความรู้เดิม พัฒนาบุคลิกภาพ อุดมการณ์ของสังคมในเรื่องความเชื่อ ค่านิยมและช่วยปูพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะฝีมือด้านอาชีพ หากการจัดการศึกษาที่เข้มแข็งสมบูรณ์ สังคมเศรษฐกิจการเมือง จะอยู่ในสภาพเรียบร้อยราบรื่น หากสังคมเศรษฐกิจ การเมืองยังไม่ค่อยพัฒนา จะจัดการศึกษาให้คมีคุณภาพก็ทำได้ยาก อาจสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องถ่ายทอดแบบแผนการดำรงชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ความรู้ ความเชื่อ สังคมที่สืบทอดกันมา

ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง ต่างก็เป็นตัวแปรที่สำคัญ และสนับสนุนให้เกิดความเจริญ พัฒนาแก่กันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ก : ความนำ) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความเจริญของเทคโนโลยี ซึ่งระบบการศึกษาที่ผ่านมาถือว่าได้ มีความเจริญก้าวหน้าพอสมควร การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ตลอดจนปรับตัวให้ได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะมาถึง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ก : 75) สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ และ โรงเรียน ได้จัดทำแผน และจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เพื่อใช้เป็น แผนแม่บทในการปฏิรูปการศึกษา ให้ประสานสอดคล้องกันทุกระดับ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ข : 32) มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาและหน่วยงานเฉพาะกิจขึ้นในระดับสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และให้ถือเป็น หน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับ ต้องวางแผน ดำเนินงาน ประสานงานส่งเสริมสนับสนุน ประเมินผล รายงานผล และติดตามความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ข : 15) มีการกำหนด กลยุทธ์การบริหาร โรงเรียน เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา นอกจากนั้นหน่วยงานทุกระดับ ได้ประชาสัมพันธ์เชิงรุกและชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2539 ซึ่งประกอบด้วยประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครองนักเรียน และข้าราชการครู

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2539 : 217-218) ปัจจุบันการศึกษาไทยอยู่ในภาวะที่หลง ทิศทางและหย่อนประสิทธิภาพ การศึกษาทำได้แค่สนองความต้องการของสังคมที่มีการกดขี่ ครอบงำ เอารัดเอาเปรียบ เบียดเบียนถือโกงกัน วัฒนธรรมของเราถูกรอบงำด้วยกระแส เศรษฐกิจ คนปรับตัวไม่ได้ ไร้ศีลธรรม ฉะนั้นทางเลือกของเราคือ ต้องอาศัยศาสนธรรม ขณะเดียวกันเราต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันโลกเพื่อจะได้ไม่ตกอยู่ในฐานะจะถูกเอาเปรียบ เราต้องมีความรู้ความสามารถจะปรับตัวให้ทันโลกเพื่อจะได้ไม่ตกอยู่ในฐานะจะถูกเอาเปรียบ เราต้องมีความรู้ความสามารถให้มันทันท่วงทีกับการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้และข้อมูล ข่าวสาร วัฒนธรรมของเราจำเป็นต้องรับของใหม่ ความคิดใหม่ วิธีการใหม่มาปรับปรุงให้

เข้ากับรากฐานวัฒนธรรมที่เรามีอยู่เดิมเราจำเป็นต้องพัฒนาคนของเราด้วยการจัดการศึกษาให้ทันสมัย มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เรามีความจำเป็นต้องยกเครื่อง หรือปฏิรูปการศึกษาของเรา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า มีความจำเป็นต้องปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถสนองตอบความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพและปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า และสร้างความสมดุลในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยมีหลักการ 4 ประการคือ (ทวีศักดิ์ นุ่นฤทธิ์ และสมเดช สิมแสง. 2536 : 119 – 120)

1. การสร้างความเจริญของงานทางปัญญา ความคิดจิตใจ และคุณธรรมของบุคคล เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความเจริญทางจิตใจกับความเจริญทางวัตถุ

2. ตระหนักถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และดำรงอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3. ก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ และการรับวัฒนธรรมจากภายนอกจะต้องประสานควบคู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นและสังคมไทย

4. ความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกัน

เช่น แก้วยศ และเสาวณีย์ เกียรติ (2540 : 1 – 3) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในหัวข้อการปฏิรูปการศึกษา – จากทฤษฎีสู่ การปฏิบัติ ว่า

การปฏิรูปการศึกษา เป็นเจตนารมณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงการจัดเนื้อหาสาระของการเรียนการสอนที่เรียกว่า Schooling ให้ดีขึ้นกว่าเดิม แนวโน้มของการปฏิรูปมักจะมุ่งสู่แบบใดแบบหนึ่ง หรือการแบ่งภาระที่เหมาะสมระหว่างการกระจายอำนาจ (Decentralization) กับการใช้กลไกตลาด (Market model) แบบแรกคือการกระจายอำนาจนั้น เห็นตัวอย่างชัดเจนในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมอบหมายให้ท้องถิ่นรับผิดชอบ จัดบริการการศึกษาด้วยตนเอง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษา จะมองเห็นลักษณะแรกอาจจะเรียกได้ง่ายๆว่า การเปลี่ยนแปลงรูปธรรม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงระบบการจัดโรงเรียน (School governance) ให้มีรูปแบบและโครงสร้างเปลี่ยนไป โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดลักษณะที่

สองชั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางนามธรรม ได้แก่การเรียนการสอนที่อาศัย องค์ประกอบทางสังคมและเทคโนโลยีของการให้การศึกษา (Sociotechnology of schooling)

เมื่อปฏิรูปเชิงรูปธรรมแล้ว การปฏิรูปในเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่เป็นนามธรรม นั้น เกิดขึ้นเป็นผลตามมาทันทีทันใดหรือไม่ นี้ยังไม่แน่เนื่องถึงผลการเรียนรู้อีกลักษณะหนึ่ง คือ การพัฒนาวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และความเป็นพลเมืองคิมมีส่วนจรโลงสังคม ทุกครั้ง ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นกระแสใหญ่ ก็ย่อมจะต้องมีอีก ตามกระแสย่อยตามมาได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริหารและบุคลากรแกนนำในด้านภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมและการประสานความร่วมมือการปฏิรูปการศึกษาตามกระแสปัจจุบันนี้จะ เน้นภาวะผู้นำ มากกว่าภาวะผู้จัดการ เน้นการเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม (Stakeholders) และเน้นการประสาน ร่วมมือ ความพยายามร่วมกัน (Collaboration)

2. เครื่องมือหรือกระบวนการที่จะทำให้การปฏิรูปนั้น ไปสู่ผลที่คาดหวังได้ว่าจะ ทำให้การศึกษาดีขึ้น เน้นในเรื่องการสร้างวิสัยทัศน์ ของผู้ที่เข้ามามีบทบาทใน โรงเรียนซึ่ง มิใช่ครูฝ่ายเดียว และเป็นวิสัยทัศน์ที่มุ่งไปที่ตัวนักเรียน จะเน้นเรื่องการสร้างเป้าหมาย (Goals) และมาตรฐานคุณภาพ (Standards) ร่วมกันจะเน้นเรื่อง การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ร่วมกันโดยอาศัยข้อมูล (MIS) อย่างจริงจังเพื่อพัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์ที่พึงประสงค์ ต้นแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ในขณะนี้ก็คือคณะกรรมการ โรงเรียนซึ่งอาจจะเรียกชื่อ ต่างๆ กันเช่น สภาที่ปรึกษาของโรงเรียน (Staff development) การพัฒนาหลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอน (Curriculum and instructional materials development) ขึ้นในระดับ โรงเรียน ทำให้เกิดคำจำกัดความใหม่ของหลักสูตรท้องถิ่น (Local curriculum) ขึ้นซึ่งมี รากฐานใช้ข้อมูลของท้องถิ่นในการวิเคราะห์ปัญหา และสำรวจความต้องการและจำเป็น (Needs assessment)

3. เครื่องมือที่สำคัญๆ ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอันเป็นกระแสน้อยที่ สามนั้นเน้นที่ตัวครูและนักเรียน มีการประเมินการปฏิบัติงานของครู (Teacher performance) ในด้านการเรียนการสอนหรือการนำเป้าหมายและมาตรฐานทางวิชาการ (Goals and standards) ลงสู่การปฏิบัติ จะมีการประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน (Student performance) ตามมาตรฐานทางวิชาการและมาตรฐานของทักษะตามหลักสูตร (Bench marks) ซึ่งจำเป็นจะต้องมีระบบการประเมินผล (Monitoring and Evaluation System

จะเห็นว่าแนวคิดในการปฏิรูปขององค์กร และผู้ทรงคุณวุฒิคงที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สอดคล้องต้องกัน และเป็นความคิดสากลที่ประเทศต่างๆ ก็ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการปฏิรูป การศึกษา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ผ่านมามุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงของ รายได้ ทำให้คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้าน พฤติกรรมของคนในสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมที่ค้ำจุนของไทยเริ่มจางหายไปพร้อม กับการล่มสลายของครอบครัว ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุล ประกอบกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก จึงต้องมีการปฏิรูป การศึกษา เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสติปัญญาของคนทั้งชาติ และสร้างความรู้ใหม่ที่จำเป็น สำหรับสถานการณ์ใหม่

4.1 แนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 6) มีการเสนอแนวคิดสำคัญ เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาไว้ 5 ประการคือ

4.1.1 การยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (Site based - decision making) หรือ (School based - decision making) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระตัดสินใจด้วยตนเอง ได้ โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.1.2 โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการผลิต (Profit center) โรงเรียนผลิตผลผลิตคือ นักเรียนให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานในขั้นสูง เพื่อที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม สามารถดำรงตนในสังคมที่มีการแข่งขันสูง ขณะเดียวกันก็ต้องร่วมมือกันในโลก นานาชาติ

4.1.3 การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (Participation & collaboration) การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชน มิใช่การรับผิชอบของใครแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

4.1.4 การกระจายอำนาจ แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในการจัดการศึกษาตามแนวคิด ปฏิรูปนี้ถือว่า เป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่อยู่ใกล้เด็ก ได้แก่ โรงเรียน ผู้บริหารและชุมชน เป็นความเชื่อที่ว่าผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการศึกษา หรืออยู่ใกล้ชิดเด็กจะ สามารถจัดการศึกษาได้ดีที่สุด ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน ทั้งนี้จะต้อง เสียสละในการตัดสินใจในระดับปฏิบัติคือ สถานศึกษา

4.1.5 ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) การที่จะปฏิรูป การศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน สนับสนุนกัน สิ่งที

สำคัญจะต้องมีการกำหนดบทบาทภารกิจของฝ่ายบริหารครู-อาจารย์บุคลากรทาง การศึกษา และชุมชนที่ชัดเจน และความรับผิดชอบนี้จะต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

4.2 ประเด็นการปฏิรูปการศึกษา

การประชุมสมัชชาการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า มีข้อเสนอแนะการปฏิรูปการศึกษาไทยว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาไทยอยู่ที่การปฏิรูปความคิดที่เห็นว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาของคนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และด้วยเหตุนี้ไม่เพียงหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรงของ ภาครัฐ แต่สถาบันต่างๆ ในสังคมนับตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน องค์กรธุรกิจเอกชน และองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ล้วนต้องถูกขยับเอาใจใส่ และทำหน้าที่ของตนเพื่อปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งตามหลักดังกล่าวมีประเด็นที่จะต้องปฏิรูปอยู่ 2 ประการคือ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2539 : 40 – 41)

4.2.1 การปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้ คือ

- 1) มุ่งสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 2) ส่งเสริมครอบครัวให้พ่อแม่มีความรู้ ความรักสามารถเลี้ยงลูกหลานได้ถูกวิธี
- 3) สถาบันในสังคมต้องผนึกกำลังร่วมกัน
- 4) เด็กและเยาวชนไทยทุกคนจะมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 5) มีการเรียนรู้เพื่อเข้าใจตนเอง สังคม และประชาคมโลก

4.2.2 การปฏิรูประบบการจัดการ โดยการ

- 1) กระจายอำนาจการตัดสินใจสู่หน่วยปฏิบัติ
- 2) ให้สถานศึกษาและชุมชนเป็นผู้มีอำนาจ และรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้ท้องถิ่นให้มากที่สุด
- 3) ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและวิธีการจัดสรรงบประมาณให้มีความคล่องตัว
- 4) สถาบันอุดมศึกษาต้องมีอิสระในการดำเนินงาน
- 5) สร้างกลไกกำกับ ตรวจสอบ ดูแลการบริการและการประกันคุณภาพของการศึกษาทุกระดับ
- 6) ครูและสถานศึกษาต้องปรับปรุงบทบาทของตนเอง

7) ทุกฝ่ายต้องตื่นตัว ตั้งใจจริงและลงมือทำ

4.3 ความร่วมมือด้านบริหารการศึกษา

วิทยากร เชียงกุล (2539 : 110–111) กล่าวว่า การเมืองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งปัญหาเศรษฐกิจ สังคมส่วนใหญ่ในสังคมไทย มีสาเหตุมาจากการด้อยพัฒนาทางการศึกษา และการจัดสภาพแวดล้อมด้านการศึกษา สิ่งที่รัฐบาลและเอกชน น่าจะร่วมมือกันทำด้านบริหารจัดการด้านการศึกษา คือ

4.3.1 พัฒนาสุขภาพและสมองของคนไทย ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา จนกระทั่งเข้าเรียน โดยการให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่ และ โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว เรื่องการวางแผนครอบครัวเรื่องสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก เรื่องการกระตุ้นสมองและการให้การศึกษาที่ดีแก่เด็ก ตั้งแต่อยู่ในท้องจนถึงวัยเข้าเรียน

4.3.2 ปฏิรูปครูอาจารย์ทุกระดับ สร้างแรงจูงใจ และสร้างค่านิยมให้คนเก่ง คนดี สนใจมาเป็นอาจารย์ และมีความพอใจและมีความก้าวหน้าในอาชีพนี้ ควรปฏิรูปกระบวนการการผลิตครู เพื่อจะได้ครู อาจารย์ที่ทันสมัยและมีคุณภาพมากขึ้น และจะต้องปฏิรูปการบริหารการคัดเลือกคนมาเป็นครู การให้ผลตอบแทน การสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ ให้ทันสมัยสามารถแข่งขันกับธุรกิจเอกชนได้ เช่น มีทุนให้เรียนต่อ ทุนวิจัย มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานสูง จัดระบบการบริหารการศึกษาให้มีอิสระ คล่องตัว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม

4.3.3 ปฏิรูปปรัชญาการศึกษา หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ให้ทันสมัยเพื่อสนองตอบความต้องการแก้ไขปัญหาของประเทศในยุคข้อมูลข่าวสาร ให้นักเรียนสนใจใฝ่เรียนรู้ รู้จักคิด วิเคราะห์เป็น ได้เรียนรู้ภาคปฏิบัติ การทดลอง การประยุกต์ให้เข้ากับสภาพที่เป็นจริงเพิ่มมากขึ้น เน้นการแข่งขันกับตนเองเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมากกว่าการแข่งขันเพื่อมุ่งเอาชนะผู้อื่น การเรียนรู้จริยธรรม จิตสำนึก ค่านิยมเรื่องประชาธิปไตย ควรสอนแบบบรรยายน้อยลง สอนภาคปฏิบัติ การสัมมนา แลกเปลี่ยนมากขึ้น นักเรียนควรอ่านหนังสือและค้นคว้ามากขึ้น โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต่าง ๆ

4.3.4 การกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม เปลี่ยนระบบแพ้คัดออก เป็นระบบให้นักเรียนนักศึกษามีโอกาสพัฒนาศักยภาพและความสามารถของตนเองโดยไม่มีข้อจำกัด ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียนได้เรียนถึงชั้น ม. 3 ในเขตชนบทยากจนหรือสลัมในเมือง รัฐควรต้องให้การอุดหนุนด้านค่าเรียน อุปกรณ์

การศึกษาเลื้อยผ่านนักเรียน รวมแม้แต่อาหารกลางวันคนจนจะได้มีโอกาสเรียนหนังสือได้มากขึ้น

4.3.5 ปฏิรูปการบริหารการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร ไปสู่องค์กรท้องถิ่นและตัวสถาบันเองต้องมีความอิสระ คล่องตัว มีประสิทธิภาพ และทันสมัยมากขึ้น ให้ชุมชน ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนมาร่วมเป็นกรรมการบริหาร ร่วมมือกับธุรกิจเอกชนในการฝึกงาน และการป้อนแรงงานที่มีความสามารถและทักษะสู่ธุรกิจมากขึ้น

4.4 วิธีการจัดการศึกษา

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 181 - 183) กล่าวว่า แนวโน้มในศตวรรษที่ 21 คือ ภัยภัยเจริญมั่งคั่งของประเทศไม่ได้ขึ้นอยู่กับ “ธรรมชาติ” อีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับ “การแข่งขันด้านความรู้ ภูมิปัญญา และวิชาการ” ซึ่งจะเป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จของประเทศนั้น เพราะ “ปัญญา” ของคนในประเทศแม้ไม่มีวัตถุดิบแต่ก็สามารถนำเข้ามาจากประเทศอื่นมาผลิต แปรรูป จากนั้นก็ส่งกลับไปประเทศที่เป็นต้นตอวัตถุดิบที่ตนนำเข้านั่นเอง ประเทศที่มีปัญญาก็สามารถแข่งกันกับประเทศอื่นได้ ฉะนั้นการจัดการศึกษาในอนาคต ที่ควรดำเนินการ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.4.1 การศึกษาเพื่ออนาคต คือ การศึกษาเพื่อประโยชน์ส่วนตน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด

4.4.2 การศึกษาเพื่อชีวา คือ การศึกษาที่มุ่งทำให้คนเข้าใจชีวิตและยกระดับคุณภาพจิตใจและปูพื้นฐานคุณธรรมให้กับเยาวชน เป็นการศึกษาเพื่อทำให้คนเป็นคนที่มีสมบูรณ์แบบมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเข้าใจความหมายของชีวิต

4.4.3 การศึกษาเพื่อปวงประชา คือ การศึกษาที่เราดำรงชีวิตอยู่เพื่อประโยชน์ของสังคมประเทศชาติและมนุษยชาติส่วนรวม การศึกษาเช่นนี้ ทำให้เราต้องขัดเกลาคคนให้สามารถทำตัวเป็นผู้อาสาตัวมาปรนนิบัติประชาชนในฐานะ “บุคลลสาธารณะ” ให้มากยิ่งขึ้น เราควรสร้างสรรคการศึกษาเพื่อปวงประชาให้กลายเป็นหัวใจของการศึกษา โดยไม่ใช่เป็นการศึกษาเพื่อตัวเองเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาที่ก้าวผ่านตัวเอง ก้าวผ่านครอบครัวไปสู่ ชุมชน สังคม ประเทศชาติและมนุษยชาติโดยรวม เพื่อให้ชีวิตของคนนั้นเป็นประโยชน์อย่าง ยิ่งใหญ่ แก่มนุษยชาติในรุ่นต่อๆ ไป

จากการประชุมระดมความคิดในการประชุมสมัชชาการศึกษา ณ สำนักงานใหญ่ธนาคาร กสิกรไทย ราชฎร์บูรณะ (คณะกรรมการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. 2539 : 15)

ได้ข้อคิดเห็นว่าการศึกษาในอนาคตจะต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างตัวบุคคล ครอบครัว และ หน้าที่กำลังเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ระบบการศึกษาการศึกษาไทยในอนาคตเป็นระบบที่สามารถ เพิ่มศักยภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจในทักษะเกี่ยวกับ “กระบวนการเรียนรู้” เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวได้กับ สภาวะ โลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และสามารถรับข่าวสารใหม่ๆ แล้วนำมาคิดตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถฝึกกำลัง เพื่อเปลี่ยนแปลงจากสภาพ ปัญหาไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ ประชญาการศึกษาในอนาคตพึงถือว่า “ชีวิตที่มีความสุขคือ ชีวิตที่มีการเรียนรู้” เป้าหมายของการศึกษาจะต้องสร้าง “คนที่มีความมั่นใจและเป็นตัวของ ตัวเอง” ใฝ่การศึกษาที่สนองปัญญามากกว่าค้นหา และมุ่งพัฒนาภูมิของความเป็นมนุษย์ที่ไม่ ได้วัดด้วยวุฒิบัตร เพื่อส่งเสริมอิสรภาพของปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมต่อกัน ด้านกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม นอกจากนี้ การศึกษาพึงเน้น การพัฒนาบุคคลให้เป็น “ผู้สร้าง” มากกว่า “เสพ” ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความเท่าเทียมทาง สังคม และปรัชญาการศึกษาในอนาคตที่มุ่งพัฒนามนุษย์ พึงเน้นให้สุนทรียศึกษาให้มีบทบาท สำคัญยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.5 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา Rajabhat Mahasarakham University

สมาคมนักเรียนทุนรัฐบาลไทย (2540 :38-43) ได้เสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูป การศึกษาให้มีประสิทธิภาพดังนี้

4.5.1 ปฏิรูประบบการเรียนการสอน : มุ่งยกระดับคุณภาพและการคัดเลือกโดย ไม่มีผู้แพ้

1) ปฏิรูปการเรียนการสอนและหลักสูตร มุ่งคิดเป็น ทำเป็น ทำชอบ มีวินัย มีวิถีประชาธิปไตย รู้จักความเป็นไทย รู้จักเพื่อนบ้านและโลก รู้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติ ให้มีความรู้ด้านการจัดการ มุ่งพัฒนาคนในด้านปัญญา สติ ทักษะ อารมณ์ สังคม ให้มีสุนทรีย์ ด้านศิลปะ ด้านใดด้านหนึ่ง อีกทั้งมีสุขภาพอนามัยดีทั้งร่างกายและจิตใจ

2) ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศ

3) ขยายการศึกษาให้ทุกคนมีโอกาสให้ได้เรียน 9 ปี เป็นอย่างน้อย ภายใน 5 ปี และขยายเป็น 12 ปี ภายใน 15 ปี

4) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรและพัฒนาวิถีชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

5) ปรับปรุงระบบการวัดผล ประเมินผล และการคัดเลือกทุกระดับไม่มีการแพ้คัดออก จัดให้เรียนตามความถนัด

4.5.2 เร่งรัดขยายโอกาสการศึกษา ฝึกอบรมให้แก่ปวงชน โดยเฉพาะวัยทำงาน มุ่งขยายโอกาสการศึกษาและฝึกอบรมทักษะและอาชีพ

1) ให้ความรู้ด้านครอบครัวแก่ พ่อ แม่ และสมาชิกในครอบครัวในการอบรมดูแล

2) สนับสนุนธุรกิจเอกชนในการฝึกอบรมความรู้และทักษะแก่ลูกจ้าง

3) ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ให้ช่วยด้านการศึกษา โดยเฉพาะกับผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ

4) ขยายและกระจายการศึกษานอกโรงเรียนให้กว้างขวาง

5) ใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัยเพื่อการศึกษา

6) ส่งเสริม สนับสนุนให้สื่อมวลชนมีบทบาททางการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการเสริมสร้างวัฒนธรรม และค่านิยมที่ดี

4.5.3 สนับสนุนการเรียนรู้และเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน มุ่งยกระดับ คุณภาพชีวิต ส่งเสริมประชาธิปไตยพื้นฐาน

1) สนับสนุนผู้นำชาวบ้านและปราชญ์ชาวบ้านที่จัดการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด การพึ่งตนเองในการทำมาหากิน ยกกระดับคุณภาพชีวิต คุณภาพครอบครัว คุณภาพ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

2) สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน อันเป็นประชาธิปไตยระดับพื้นฐาน

3) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มผู้นำชาวบ้าน เพื่อมุ่งแก้ปัญหาาร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน มุ่งสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเครือข่าย โดยผู้นำชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่ม และรัฐเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตย

4) สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนชนบทกับชุมชนในเมืองในด้านต่างๆ เช่น การอาชีพ การสนับสนุนซึ่งกันและกันในการค้าขาย การส่งเสริม วัฒนธรรม และการรักษาสิ่งแวดล้อม

5) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อมวลชน เพื่อสนับสนุน การเสริมสร้างการเรียนรู้ และเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

4.5.4 ปฏิรูประบบการผลิต การพัฒนา และการจัดการครู อาจารย์ : มุ่งพัฒนาคุณภาพครู

- 1) รื้อ ปรับระบบอุดมศึกษา ให้มีเอกภาพด้านนโยบาย จัดระดับอุดมศึกษา โดยให้มีระดับต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง มุ่งคุณภาพสูง วิทยาลัยจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มุ่งกระจายโอกาส และวิทยาลัยชุมชนอาจเป็นสาขา มหาวิทยาลัย มุ่งจัดการศึกษาอาชีพระดับอนุปริญญาและการอบรมระยะสั้นเพื่อการอาชีพ
- 2) รื้อ ปรับระบบภายในให้อิสระ คล่องตัว มีประสิทธิภาพ โดยรัฐจัดสรรเงินงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนอุดมศึกษาเอกชน ลดการควบคุม แต่มีมาตรการดูแลคุณภาพ
- 4) สนับสนุนการเชื่อมโยงการวิจัย และพัฒนา การฝึกอบรมและบริการ วิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับธุรกิจเอกชน อุตสาหกรรมและบริการ

4.5.5 ปฏิรูปการอุดมศึกษา ยกระดับคุณภาพและการจัดการ

- 1) รื้อ ปรับระบบอุดมศึกษา ให้มีเอกภาพด้านนโยบาย จัดระดับอุดมศึกษา โดยให้มีระดับต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง มุ่งคุณภาพสูง วิทยาลัยจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มุ่งกระจายโอกาส และวิทยาลัยชุมชนอาจเป็นสาขา มหาวิทยาลัย มุ่งจัดการศึกษาอาชีพระดับอนุปริญญาและการอบรมระยะสั้นเพื่อการอาชีพ
- 2) รื้อ ปรับระบบภายในให้อิสระ คล่องตัว มีประสิทธิภาพ โดยรัฐจัดสรรเงินงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป
- 3) รื้อ ปรับระบบบริหารการแต่งตั้งผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนอุดมศึกษาเอกชน ลดการควบคุม แต่มีมาตรการดูแลคุณภาพ
- 5) สนับสนุนการเชื่อมโยงการวิจัย และพัฒนา การฝึกอบรมและบริการ วิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับธุรกิจเอกชน อุตสาหกรรมและบริการ

4.5.6 เร่งรัดสร้างกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยกระดับคุณภาพและปริมาณเพื่อสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของชาติ

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชน ฝึกและอบรมแรงงานให้มีฝีมือรวมทั้งให้การศึกษาพื้นฐานเทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 ภายใน 5 ปี และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภายใน 15 ปี

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนและองค์กรสาธารณะประโยชน์ขยาย การฝึกอบรมด้านคอมพิวเตอร์ ด้านการซ่อมบำรุง และทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้กว้างขวาง

3) เร่งผลิตครูอาจารย์วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ รวมทั้งสาขาที่ขาดแคลน อื่นๆ

4) ผนึกกำลังระหว่างมหาวิทยาลัย จัดการศึกษาระดับปริญญาโท และเอก โดยสนับสนุนเฉพาะบางแห่งที่มีความสามารถเข้าซ้อนกันน้อยที่สุด จัดให้มีคุณภาพสูงเพียงไม่กี่แห่งในสิบปี และเพื่อผลิตอาจารย์และนักวิจัย โดยเน้นคณิตศาสตร์พื้นฐาน วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยี

4.5.7 ระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษาอย่างกว้างขวาง : มุ่งจัดการศึกษาให้ กว้างขวาง และทั่วถึง เป็นธรรม อีกทั้งให้ทุกส่วนของสังคมส่งเสริมการศึกษา

1) จัดสรรทุนให้ผู้ยากไร้ และค้ำชูโอกาสให้กว้างขวาง

2) ส่งเสริมให้ทุกส่วนในสังคมช่วยเสริม และช่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ในลักษณะต่างๆ ให้หลากหลาย รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเสริมการเรียนการสอน การเรียนรู้ทางไกลสองทางที่ได้ตอบกันได้

3) เพิ่มการจัดงบประมาณเพื่อการศึกษา

4) ผ่อนคลายวิธีการงบประมาณให้สถานศึกษาใช้เงินได้คล่องตัวมี ประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การศึกษาของไทยควรปฏิรูปใน 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านบริหารจัดการ และการปฏิรูปครูและ บุคลากรทางการศึกษา

5. การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ด้วยความสำคัญของการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชาติ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงมีบทบัญญัติเรื่องการพัฒนาการศึกษาและครุไว้หลาย มาตรา ซึ่งเป็นที่มาของการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของวงการศึกษไทยอย่างใหญ่หลวง หลายประการ ซึ่งสาระโดยสรุป สุจินต์ ปันนราช (2542 :43-52) ได้สรุปจาก พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ดังนี้

หมวดที่ 1 บททั่วไป

ความมุ่งหมายและหลักการ มีเจตนารมณ์ที่เน้นย้ำว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ความสามารถและคุณธรรม โดยมีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต รู้จักทั้งตนเองและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลัก 3 ประการ คือ ต้องจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ต้องเปิดโอกาสให้สังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และต้องมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. การมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมสรรพากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น

หมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

1. ถือได้ว่าการศึกษาไม่ใช่สิทธิของผู้จัดการศึกษาอีกต่อไป แต่การศึกษาเป็นสิทธิของผู้เรียน โดยมีครู อาจารย์เป็นผู้จัดการเรียนรู้หรือจัดการศึกษา และสถานศึกษาจะปฏิเสธคนพิการหรือคนด้อยโอกาสไม่ได้ โดยกำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายบุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ หรือมีร่างกายพิการหรือมีความต้องการพิเศษ หรือผู้ด้อยโอกาสมีสิทธิและ โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ
2. การเปิดเสรีภาพทางการศึกษาให้กว้างขึ้น โดยสถาบันทางการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ไม่ใช่สถานศึกษาเพียงแห่งเดียวอีกต่อไป แต่พ่อแม่ผู้ปกครองและ

ระบบการศึกษานอกโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของคนหรือคนที่อยู่ภายนอกระบบได้ ภายใต้การสนับสนุนของรัฐ โดยกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลในความดูแลได้รับการศึกษาตามความพร้อมของครอบครัว บิดามารดา ชุมชน องค์กรและสถาบันทางสังคมที่สนับสนุน หรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามสมควร เช่น การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรหลานหรือผู้ซึ่งอยู่ในความดูแล รวมทั้งเงินอุดหนุนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและค่าลดหย่อนภาษี สำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา

หมวด 3 ระบบการศึกษา

การศึกษามี 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ และเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้

การศึกษามี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา สำหรับการศึกษาระดับ 9 ปี นับจากอายุย่างเข้าปีที่ 7 จนอายุย่างเข้าปีที่ 16 หรือเมื่อสอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

หมวดที่ 4 แนวทางจัดการศึกษา

การจัดการศึกษายึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ถือว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ จะต้องเน้นทั้งความรู้ และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วย

ในด้านสาระการเรียนรู้ ต้องสามารถบูรณาการความรู้และทักษะด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับการศึกษา ทั้งความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ความรู้ในภูมิปัญญาไทยและการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ในด้านประเมินผลการเรียน ให้สถานศึกษาพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ส่วนการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและนำผลการประเมินผู้เรียนมาประกอบด้วย

ในด้านหลักสูตร ในทุกระดับต้องมีความหลากหลาย โดยส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับสภาพปัญหาใน

ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับหลักสูตรระดับอุดมศึกษา มุ่งพัฒนา วิชาการ และการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กร ความรู้ และสังคม

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติใหม่ จะมีการรวมกระทรวง โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็น “กระทรวง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม” โครงสร้างบริหารการจัดการมี 2 ระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในส่วนกลางระดับชาติ มีกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีอำนาจกำกับดูแล สถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ดูแลการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้กำหนด นโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลด้านการจัดการศึกษา การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โครงสร้างของ กระทรวงที่กำหนดไว้ จะมีโครงสร้างหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปของสภาหรือคณะกรรมการ 4 คณะ คือ

1. สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีสำนักงานเลขานุการ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นนิติบุคคล โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลทุกระดับ ด้านแผนการศึกษาของชาติ ด้านการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาทั้งระบบ และด้านการประสานกับองค์กร เกี่ยวกับการ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับดูแลด้านนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษา การจัดสรรทรัพยากร และหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมทั้งติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. คณะกรรมการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาและ มาตรฐานการอุดมศึกษา
4. คณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย และแผนพัฒนาการศาสนาและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศาสนาและวัฒนธรรม แห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินการ ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

ในระดับพื้นที่/ท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแบ่งการศึกษาออกเป็นขั้นพื้นฐาน 12 ปี และการอุดมศึกษา โดยการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาให้อยู่ในกำกับดูแลของเขตพื้นที่ ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ให้อยู่ในกำกับดูแลของสถานศึกษา และมีฐานะเป็นนิติบุคคล

การบริหารในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจกำกับ ดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รวมทั้งการจัดตั้ง รวบรวมหรือยุบเลิกสถานศึกษาในเขตนั้นๆ ประสานงานสนับสนุนการศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานงานและ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรทางวิชาชีพ สถาบันทางศาสนาและสถานประกอบการ ที่จัดการศึกษาในเขตพื้นที่ โดยมีผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพ และผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบการวิชาชีพ ผู้บริหารการศึกษาเป็นกรรมการ

สำหรับในระดับสถานศึกษานั้น กฎหมายกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา มีคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

กฎหมายกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน และให้มีการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้งทุก 5 ปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินและจัดให้มีการประเมิน

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยครูผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ยกเว้นผู้ที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนและวิทยากรพิเศษ คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีกองทุนในการพัฒนาวิชาชีพครู การมีระบบเงินเดือนสำหรับครู โดยเฉพาะ และมีการยกย่องครูดี เป็นต้น

หมวด 8 ทรัพยากรการลงทุนเพื่อการศึกษา

ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนในการจัดการศึกษา เช่น รัฐและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลอาจมีอำนาจในการปกครองดูแล ใช้และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา สถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล สามารถนำรายได้และผลประโยชน์ต่าง ๆ มาจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นได้ตามที่ระเบียบกำหนด

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กำหนดให้รัฐจัดสรรคลื่นความถี่ และ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการส่งวิทยุ โทรทัศน์ และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษา สนับสนุนให้มีการวิจัย พัฒนาการผลิตตำราและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน เป็นต้น

สรุป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายการศึกษาที่มุ่งปฏิรูปการศึกษา โดยปฏิรูปในด้านต่าง ๆ คือ เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการจัดการศึกษา แนวทางในการจัดการศึกษา ระบบบริหารจัดการศึกษา ด้านมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา การปฏิรูปครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และการบริหารจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา

6. การปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

6.1 แผนงานตามภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ กรอบความคิด คือการศึกษาภารกิจ ทั้งภารกิจหลัก ภารกิจสนับสนุน รวมทั้งการจัดรูปองค์กรการบริหารในทุกระดับ เพื่อให้มองเห็นความสอดคล้องของการปฏิบัติงานทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ และนอกจากนั้นจะต้องศึกษาแผนการดำเนินงานในรอบปีเพื่อให้เกิดการเชื่อมกันระหว่างภารกิจที่เป็นงานประจำ และสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสอดคล้อง และเป็นทิศทางเดียวกับนโยบายระดับสูงคือ นโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องศึกษาแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้ 20 แผนงาน และศึกษาบริบทโดยรวม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่สร้างความสมบูรณ์ที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่สาระสำคัญที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในแต่ละเรื่อง นำไปสู่การปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษา ตามภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่เป็นรูปธรรม กำหนดไว้ 12 แผนงาน คือ

6.1.1 แผนงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

6.1.2 แผนงานปฏิรูประบบบริหารและการจัดการทางการศึกษา

6.1.3 แผนงานประกันคุณภาพการศึกษารวม

6.1.4 แผนงานปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

6.1.5 แผนงานส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

6.1.6 แผนงานปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุน

6.1.7 แผนงานส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.1.8 แผนงานปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

6.1.9 แผนงานปฏิรูปการศึกษาสำหรับคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มี

ความสามารถพิเศษ

6.1.10 แผนงานจัดการศึกษาปฐมวัย

6.1.11 แผนงานปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

6.1.12 แผนงานประชาสัมพันธ์

6.2 นโยบายประกัน

จากจำนวน 12 แผนงานข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายประกัน 4 ด้าน เพื่อสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการดังนี้

6.2.1 ด้านการประกัน โอกาสทางการศึกษา

1) การศึกษาปฐมวัย

1.1) จัดทำแผนที่การศึกษาปฐมวัย (Educational mapping)

โดยร่วมมือกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย

1.1.1) กำหนดเขตพื้นที่ให้บริการในเขตตำบล หรือกลุ่ม

โรงเรียนตามที่พิจารณาเหมาะสม

1.1.2) สํารวจและจัดพิมพ์ข้อมูลประชากรนักเรียนวัย 3 – 5 ปี

ในเขตพื้นที่ตำบลหรือกลุ่มโรงเรียนทั้งข้อมูลปัจจุบันและคาดคะเนอนาคตไว้อย่างชัดเจน

1.2) กำหนดพื้นที่ถ่ายโอนประชากรกลุ่มอายุ 3 ขวบ กับชุมชน

หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งพื้นที่ที่จะร่วมติดตามความพร้อม

1.3) โรงเรียนอนุบาลประจำอำเภอ สำนักงานคณะกรรมการการประดม

ศึกษาแห่งชาติจะดำเนินการต่อไปเพื่อพัฒนาวิชาการศึกษาวิจัยและให้ความช่วยเหลือด้าน

วิชาการแก่ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย

1.4) โรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยทุกโรงเรียนพัฒนากิจกรรม

การเรียนการสอน เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาสู่มาตรฐานที่กำหนด

2) การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี /การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

2.1) สำนักงานการประดมศึกษาจังหวัดดำเนินการคัดเลือก

พื้นที่ที่ทดลองการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในทุกๆ อำเภอ อำเภอละ 1 ตำบล หรือ 1 กลุ่ม

โรงเรียนตามความเหมาะสม เป็นพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 4 นโยบายแบบองค์รวม โดยบริหารจัดการ

ในรูปแบบคณะกรรมการและระบบเครือข่ายโรงเรียน สหวิทยาเขต เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน

สร้างองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน

2.2) ทุกพื้นที่จัดทำแผนที่การศึกษาโดย

2.2.1) ใช้เครือข่ายสถานศึกษาใน 1 ตำบลหรือ 1 กลุ่มโรงเรียนใน

สังกัดร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่นร่วมกันในลักษณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน

ครู กรรมการโรงเรียน กรรมการ อบต./เทศบาล เป็นต้น

2.2.2) สํารวจและจัดทำข้อมูลประชากรวัยเรียนการศึกษาภาคบังคับ

9 ปี ในเขตพื้นที่ ทั้งที่มีหลักฐาน ทร.14 ทร.13 และไม่มีหลักฐาน จัดทำข้อมูลเป็นรายชื่อ

และรายพื้นที่

2.3) การดำเนินงานสำหรับเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภท

2.3.1) แต่ละพื้นที่สํารวจและจัดทำข้อมูลเด็กด้อยโอกาส จำแนก

ประเภทให้ชัดเจน รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากภาคเอกชนที่ดูแลเด็กด้วย โอกาสประเภทต่างๆ เพื่อความร่วมมือกันและกัน

2.3.2) พัฒนาโรงเรียนเด็กกลุ่มพิเศษเรียนร่วมที่ดำเนินการอยู่แล้ว กลุ่มละ 1 โรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นกำหนดพื้นที่และดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และประเภทของผู้ด้อยโอกาส เช่น เด็ก ขาวเขา ขาวเต ขาวเกาะ ชนเผ่าดั้งเดิม เด็กเร่ร่อนไร้ที่พึ่ง เด็กเป็นโรคติดต่อ เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กคิดสารเสพติด ค้างโทษ ฯลฯ

2.4) กำหนดเกณฑ์ วิธีการ และกลุ่มเป้าหมายในการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้ตรงตัว และเป้าหมายเด็กขาดแคลนจริงๆ เช่น ทุนการศึกษา อาหารกลางวัน เสื้อผ้า อุปกรณ์ การเรียน ค่าพาหนะ

2.5) โรงเรียนจัดกิจกรรมให้เด็กให้มีรายได้ระหว่างเรียน เช่น จัดโครงการร่วมกับชุมชนสร้างอาชีพหลากหลายจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สหกรณ์ครบวงจร เกษตร ทฤษฎีใหม่ อุตสาหกรรมครัวเรือน ศิลปะพื้นบ้าน ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือให้เด็กมีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.6) จัดหาที่พักให้เด็กห่างไกล เด็กเร่ร่อนไร้ที่พึ่ง เด็กที่ผู้ปกครองย้ายไปประกอบอาชีพบางฤดูกาล เพื่อให้เด็กได้อยู่ใกล้โรงเรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสนับสนุนสร้างหอพักให้อีก 100 โรงเรียน และให้พื้นที่ระดมความช่วยเหลือจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เด็กเหล่านี้ได้มีหอพักที่เพียงพอ

2.7) จัดหาทุนสนับสนุนเด็กยากจนที่เสี่ยงต่อการไม่ได้เข้าเรียนและออกกลางคัน เพื่อให้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ และสนับสนุนต่อเนื่องจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดเพิ่มได้ประมาณ 50,000 ทุน ๆ ละ 3,000 บาท

2.8) แก่กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เอื้อและคล่องตัวต่อการรับเด็กไม่มีหลักฐาน เด็กต่างชาติได้เข้าเรียนรวมทั้งการย้ายโรงเรียน และช่วงเวลาที่ติดตามพ่อแม่ไปประกอบอาชีพเป็นบางฤดูกาล

2.9) จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โรงเรียนพื้นที่นำร่อง 9 ปี ควรจัดเป็นต้นแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเด็กกลุ่มนี้ อย่างน้อยสาขาละ 1 วิชา

6.2.2 ด้านประกันคุณภาพ

1) การกำหนดและพัฒนามาตรฐาน

1.1) การพัฒนามาตรฐานด้านปัจจัยการศึกษาพิเศษ พัฒนาเกณฑ์ ตัดสินการผ่านมาตรฐานสำหรับ โรงเรียนที่บริบทต่างกัน

1.2) ส่งเสริมให้โรงเรียนร่วมกับอำเภอจังหวัดพัฒนามาตรฐาน

ท้องถิ่น

2) การเผยแพร่ความรู้และผลงานที่ประสบความสำเร็จ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพและการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยจัดพิมพ์เอกสาร วิทยุทัศน์ โหมมเพจ การจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนความรู้

3) การพัฒนาโรงเรียนแกนนำ เครือข่าย จัดให้มีโรงเรียนแกนนำปฏิรูป กระบวนการเรียนการสอน การทดลองจัดการศึกษา 9 ปี และการศึกษารูปแบบพัฒนา โรงเรียนสู่มาตรฐาน อย่างน้อยกลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน

4) การพัฒนาบุคลากร ในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละประเภทนั้น จะยึด มาตรฐานวิชาชีพ สมรรถภาพที่จำเป็น รวมทั้งเป็นการพัฒนาควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง โดย ดำเนินการดังนี้ ให้มีการสำรวจข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ว่าบุคลากรแต่ละประเภทยังมี จุดอ่อนที่จะต้องพัฒนาในเรื่องใด สมรรถภาพใด รวมทั้งเรื่องใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ เรื่องมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา

5) การวิจัย

5.1) ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน ในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาที่พบในชั้นเรียน

5.2) ส่งเสริมให้มีการวิจัยตามนโยบายและการวิจัยที่พัฒนานวัตกรรม การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเรียนที่บ้าน ทฤษฎี พหุปัญญา การประเมินตามสภาพที่แท้จริง การศึกษาทางเลือก รูปแบบการศึกษาสำหรับเด็ก กลุ่มพิเศษ รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน รูปแบบการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

5.3) ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานของ หน่วยงานทางการศึกษาแต่ละระดับ

6) การประเมินผล

6.1) การประเมินผลในชั้นเรียน เนื่องจากการจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ดังนั้น การประเมินผลผู้เรียนจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะของการจัดการศึกษาดังกล่าว ผลการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนต้องสามารถ เชื่อมโยงและสามารถเทียบโอนกันได้

6.2) การเตรียมเครื่องมือในการประเมินเพื่อวินิจฉัยความสามารถ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2544 นอกนั้นยังส่งเสริมให้จังหวัดตรวจสอบ ติดตามคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผ่านการประเมินเพื่อวินิจฉัยในปีการศึกษา 2541

6.3) ให้โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี ต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก

6.4) ให้โรงเรียนประเมินตนเองตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและวางแผนพัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูและผู้บริหาร โรงเรียนต่อไป

6.2.3 ด้านการประกันประสิทธิภาพ University

1) ประสิทธิภาพการบริหารบุคคล

1.1) จัดระบบข้อมูลบุคลากรให้มีความสมบูรณ์ เพื่อตรวจทั้งปริมาณคุณภาพ และเป็นปัจจุบัน

1.2) กำหนดมาตรฐาน คุณภาพบุคคลในแต่ละตำแหน่งเพื่อบรรจุบุคคลให้เหมาะสมกับการกิจ บางตำแหน่งอาจต้องจ้างเป็นอัตราจ้างชั่วคราว หรือให้ภาคเอกชนมาดำเนินการ

1.3) เกลี่ยอัตรากำลังครูในสังกัด ให้ไว้ตามเกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์ อกค. สปช. กำหนด

1.4) ใช้เพิ่มสะสมงาน (Portfolio) ของครูมาใช้บริหารบุคคลมากขึ้น

1.5) พัฒนางานกลุ่มโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อช่วยบริหารงานวิชาการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ให้ครูได้ปฏิบัติภารกิจกับนักเรียนอย่างแท้จริง

1.6) มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรช่วยสอนในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน

1.7) ระดมทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยโรงเรียนมากขึ้น

1.8) จัดสรรงบประมาณเป็นก้อนให้โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน เพื่อ

เป็นการตอบแทนและคำพาหนะสำหรับครูเดินทางไปสอนต่างโรงเรียน

1.9) ขยายแนวคิดการจัดโรงเรียนเป็นสหวิทยาเขต เพื่อแก้ไขปัญหา

การขาดแคลนบุคลากร

1.10) ปรับปรุงระเบียบ หลักเกณฑ์ กฎหมาย เกี่ยวกับการบริหารบุคคล

ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.11) ปรับรูปแบบการบริหารโดยจัดทำโครงการนำร่อง แล้วขยายผล

ไปสู่ สปจ. สปอ. ต่างๆ

2) การพัฒนาบุคลากร

2.1) จัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์

ชัดเจนเป็นปัจจุบัน

2.2) ใช้วิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาบุคลากรทุกระดับ

2.3) จัดงบประมาณเป็นก้อนสู่ระดับล่าง (สปจ.) เพื่อให้พัฒนา

บุคลากรตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ที่เหมาะสม

2.4) จัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรทุกระดับ ทุกตำแหน่งผู้มีอาชีพ

2.5) มีการพัฒนาบุคลากรหลังการพัฒนา

3) การกระจายอำนาจ

3.1) การกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณ การเงินพัสดุ บุคคล และ
วิชาการ ไปสู่ระดับปฏิบัติ โดยพิจารณาเรื่องที่เหมาะสมกระจายอำนาจให้เหมาะสม การกระจาย
อำนาจเกี่ยวกับการเงินและพัสดุถึงโรงเรียน หากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กอาจรวมดำเนินการ
เพียงจุดเดียว เพื่อลดงานธุรการลง

3.2) จัดทำโครงการนำร่องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจเพื่อรองรับ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อขยายผลในโอกาสต่อไป

3.3) ปรับปรุง แก้ไข ระเบียบ หลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
การมอบอำนาจให้มีความเหมาะสม

4) การจัดเครือข่ายสหวิทยาเขตมหามงคล

6.3.4 ด้านประกันความปลอดภัย

1) ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมตามแนวทาง
โรงเรียนสีขาว

- 2) ปรับปรุง ซ่อมแซมอาคาร สถานที่ การจัดกิจกรรมการเรียนการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความมั่นคงแข็งแรง เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็กในการใช้ชีวิตประจำวัน
 - 3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนที่อยู่ใกล้โรงงาน หรือเสี่ยงต่อภัยจากมลพิษและอันตราย
 - 4) โรงเรียนจัดกิจกรรมกีฬา พัฒนาการเข้าค่ายลูกเสือ ยุวกาชาด หรือ ชมรมต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ อนุรักษ์พื้นบ้าน ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้พักผ่อนหย่อนใจออกกำลังกาย และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 5) โรงเรียนร่วมกับชุมชน สร้างเครือข่ายอาสาสมัครและปกป้องคุ้มครองเด็ก
 - 6) ประชาสัมพันธ์และให้การศึกษาความรู้แก่ผู้ปกครอง ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กได้เข้าใจถึงสิทธิเด็กขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงได้รับ
 - 7) ให้การช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีกรณีที่เด็กได้รับความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้น
- สรุป สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในฐานะที่เป็นกรม รับผิดชอบการจัดการศึกษาพื้นฐานมีความมุ่งมั่นในการปฏิรูปการศึกษา โดยแปลงนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นนโยบายที่มี จุดเน้นใน 4 ด้าน คือ ด้านการประกันโอกาส ด้านการประกันคุณภาพ ด้านการประกัน ประสิทธิภาพ และด้านการประกันความปลอดภัย

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนา ตนเองด้านต่างๆ ตลอดชีวิตที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนได้

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา จึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนสำเร็จการศึกษาอย่างมีคุณภาพสูงสุด เต็มศักยภาพของ ทุกคนสามารถ พัฒนาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในประเทศและระดับโลก รวมทั้งเป็นผู้สามารถตัดสินใจได้อย่างมี เหตุผล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ปรับตัวได้ทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งมีแนวทาง ในการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้าน คือ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 1 – 12)

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา
 2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
 3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
 4. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา
- ซึ่งแนวทางทั้ง 4 ประการมีรายละเอียดดังนี้

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา

เร่งรัดให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพการศึกษา ทัดเทียมกัน และกระจายการจัดบริการครอบคลุมทุกพื้นที่โดย

1.1 จัดทำพื้นที่ตั้งสถานศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนำแผนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยดำเนินการ ตามแผนภาพรวมเป็นรายจังหวัด รวมทั้งการเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด เพื่อมุ่งลดความซ้ำซ้อน และมุ่งกระจายการจัดบริการให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

1.2 กำหนดขนาดโรงเรียนและสถานศึกษาระดับต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ ได้ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ให้มีการรวมโรงเรียนขนาดเล็กตามควรแก่กรณี โดยให้อยู่ใน คลusters ของจังหวัด และให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้มีข้อคิดเห็น อีกทั้งให้คำนึงถึงการจูงใจให้ ผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่มีความพร้อม ในการให้บริการทางการศึกษามากกว่า และอาจให้ใช้อาคารสถานที่ ของโรงเรียนเดิมให้เป็น ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน สถานที่จัดกิจกรรมพัฒนา ฝีมือแรงงานในพื้นที่ ทั้งใช้จัดกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยท้องถิ่นร่วม ดำเนินการ

1.3 การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน ในด้านบรรยากาศของการจัด การศึกษาด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอุปกรณ์ การเรียนการสอน และด้านบุคลากร ที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคมและ เศรษฐกิจ สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมุ่งเน้นสนับสนุนการศึกษาที่ด้อยเป็นอันดับแรก

1.4 ให้โรงเรียนแต่ละ โรงทั้งที่มีอยู่และที่จะสร้างขึ้นใหม่มีผังแม่บทอย่างเต็ม รูปแบบ อีกทั้งการออกแบบและการสร้างอาคารเรียน รวมทั้งการจัดบรรยากาศในการเรียน

การสอน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และมุ่งรักษา ศิลปและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.5 กระจายอำนาจการกำหนดนโยบาย และการบริหาร โรงเรียนและสถานศึกษา ทุกระดับทุกประเภท ให้กับผู้ปกครองผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วม รับผิดชอบในรูปคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเป็นไป อย่างรวดเร็วและเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.6 ให้มีองค์กรติดตามและประเมินผลทำหน้าที่ กำกับติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน ตลอดจนประเมินมาตรฐาน โรงเรียนและสถานศึกษาทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพการศึกษา รวมทั้งให้มีการสรุปผลเป็นระยะ ทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อ นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนและสถานศึกษานั้นๆ อยู่เสมอทั้งนี้การรายงานผลต้องนำเสนอ คุณภาพของผลผลิต ความคุ้มค่า และแนวทางการพัฒนาในอนาคต

สรุปได้ว่าการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา เป็นการเร่งรัดให้โรงเรียนและ สถานศึกษาจัดการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน จัดทำพื้นที่ตั้ง โรงเรียนและ บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมของบริเวณขอบเขตสถานศึกษาให้เอื้อต่อกิจกรรม การเรียนการสอน สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหาและการพัฒนาครูทั้งที่ทำการสอนใน สถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง โดย

2.1 สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อครู ผู้บริหาร โรงเรียน และบุคลากรทาง การศึกษา ให้มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

2.2 มีการประเมินความก้าวหน้าของครู ให้มุ่งเน้นที่การวัดประสิทธิภาพของ การปฏิบัติงาน และ โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนของผู้เรียน และสนับสนุนให้ครูทำการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กัน ไป

2.3 ให้ครูทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้ให้พัฒนาทักษะ ในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั่วถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดยในทุก 2 ปี ต้องผ่าน การอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งการอบรมโดยกระทรวงศึกษาธิการ และหรือกรมต้นสังกัด และ การอบรมของสถาบันอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีวุฒิบัตรรับรอง ตลอดจนการอบรมทาง

ไกล การเข้าสัมมนาและการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ ให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ และให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานของครูด้วย

2.4 ให้เลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสร้างและพัฒนาความรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

2.5 ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง ทั้งนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชา และให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ และให้นำรวมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานของครู ในการบรรจุครูใหม่ให้นำประสบการณ์ของครูมาพิจารณาประกอบการกำหนดเงินเดือนด้วย

2.6 กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน และส่วนราชการต่างๆ รวมทั้งผู้เกษียณอายุราชการมาสอนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม

2.7 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยการบรรจุแต่งตั้งครูให้ครบทุกตำแหน่งตามแผนอัตรากำลังของแต่ละสถานศึกษา การเกลี้ยอัตรากำลังครู และการลดจำนวนครูช่วยราชการให้คงเหลือน้อยที่สุด สำหรับผู้สอนวิชาขาดแคลนให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ อีกทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการเปิดสอนสาขาวิชาที่ขาดแคลน จัดสอนให้ถึงระดับปริญญาตรี

2.8 ปรับรื้อระบบการกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษา เพื่อจำแนกความก้าวหน้าในสายงาน (Career ladder) ระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีสายวิชาชีพที่ชัดเจนและยืดหยุ่น และสามารถสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้ โดยเฉพาะครูสามารถก้าวหน้าตามสายงานการสอนในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นด้วยผลงานของตนเอง ทั้งนี้กำหนดให้มีคู่มือปฏิบัติงานของครู และคู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

2.9 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา คณะกรรมการข้าราชการครู และสถาบันผลิตครู ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพโดยกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

2.10 ปฏิรูประบบสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลของครูทุกประเภท ทุกสังกัด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพ ให้กับครูที่สอนในถิ่นทุรกันดาร ครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ

2.11 พัฒนาระบบกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ความสามารถ ในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งให้มีการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือก และการบรรจุครูประจำการ โดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทั้งนี้ไม่ควรบรรจุครูที่มาจากสถานศึกษาเอกชนระหว่างปีการศึกษา

2.12 เร่งรัดการพัฒนานักบริหารการศึกษา โดยการเพิ่มพูนแนวความคิด ความรู้ ตลอดจนทักษะในการบริหาร และการจัดการเพื่อให้สามารถพัฒนา โรงเรียนและ สถานศึกษา ให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.13 ให้ศึกษานิเทศทุกสังกัดผ่นกกำลัง ทำงานร่วมกัน โดยการนิเทศติดตามงานวิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัด

สรุปได้ว่า การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นการเร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหาและพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาของรัฐ อย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครูมีการประเมินความก้าวหน้าของครู ให้ครูทุกคน ได้เพิ่มพูนความรู้ให้พัฒนาทักษะในรูปแบบต่างๆ ให้เลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน เปิด โอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนในสถานศึกษา แก้ไขปัญหาครูขาดแคลน ปรับรื้อระบบการกำหนดตำแหน่ง มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพครู ปฏิรูประบบสวัสดิการ พัฒนานักบริหาร ผ่นกกำลังการนิเทศติดตามผล

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทโดย

3.1 จัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา

3.2 จัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อม จัดทำหลักสูตรทุกระดับทุกประเภท ภายใต้หลักการสำคัญดังนี้

3.2.1 สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนทุกระดับชั้น ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

3.2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ และเน้นการปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสร้างความรู้ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต

3.2.3 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

3.2.4 กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียนและสนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถพัฒนาและเพิ่มเติมมาตรฐานขั้นพื้นฐานดังกล่าว ตามความต้องการและความเหมาะสม และให้องค์กรวิชาชีพมีส่วนในการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน ของการจัดการศึกษาวิชาชีพ

3.2.5 ให้ประชาชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและ การกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

3.3 เร่งปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันการผลิตครูให้มีเนื้อหาวิชาชีพครู มากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นคุณภาพของผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครู

3.4 การจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยเน้นเป็นพิเศษในด้าน พื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อรับรองการพัฒนาความรู้ และทักษะใน ระดับที่สูงขึ้น

3.5 การปฏิรูปการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.6 เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ อย่างมี คุณภาพ โดยการพัฒนารูปแบบ เทคโนโลยี นวัตกรรมการสอน และพัฒนาห้องสมุดใน สถานศึกษาให้มีคุณภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบและ นอกกระบบ โรงเรียนให้สามารถให้บริการที่สนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.7 ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและ เนื้อหา ตลอดจนให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถหา รายได้ระหว่างเรียน

3.8 เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยให้บังเกิดผล โดยพัฒนา หลักสูตรประชาธิปไตยแบบยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพครูปฏิบัติตนอยู่ในวิถีทาง ประชาธิปไตยเพื่อเป็นแบบอย่างและเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.9 การปฏิรูปการวัดผลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เน้นพฤติกรรม การปฏิบัติจริงของผู้เรียนทุกระดับ ทุกประเภท ให้ใช้ผลการเรียนสะสม ลดความสำคัญของ การสอน เพิ่มโควตาการคัดเลือกเข้าเรียนต่อ

3.10 พัฒนาและสนับสนุนสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้เป็นเครือข่ายยอมรับการกระจายอำนาจทางวิชาการ

สรุปได้ว่า การปฏิรูปด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เป็นการเร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดยจัดกระบวนการเรียนการสอนให้หลากหลาย ปฏิรูปการวัดผลตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา จัดทำหลักสูตรทุกระดับทุกประเภท เน้นพิเศษด้านพื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาคำต่างประเทศ เสริมสร้างประชาธิปไตย พัฒนาเครือข่ายยอมรับการกระจายอำนาจทางวิชาการ

4. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

มุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจด้านการบริหาร และการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาองค์การรับรองการกระจายอำนาจในระดับจังหวัดให้เข้มแข็งพร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเอกชน โดย

4.1 กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษาและองค์กรประสานงานในระดับจังหวัดสำหรับบริหารการศึกษา ในท้องถิ่นและในการจัดบริการทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทเพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านภารกิจ พื้นที่บริการ งบประมาณ และบุคลากร ตลอดจนจัดแบ่งสัดส่วน รวมทั้งวางระบบเครือข่ายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้อยู่ภายใต้นโยบายการบริหาร มาตรฐาน และการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับ แต่ละประเภท โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบไว้ดังนี้

4.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษาขยายการศึกษาแก่เด็กอายุตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไป และมุ่งเตรียมความพร้อมให้เด็กอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา พร้อมทั้งให้บริการความรู้ และทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในท้องถิ่น การจัดการศึกษาระดับนี้อาจแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่

1) ช่วงอายุ 2 – 3 ขวบ มุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม ให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่างๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมตำรวจ กรมประชาสงเคราะห์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ

ร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เป็นหน่วยประสานงานกลางระดับจังหวัด

2) ช่วงอายุ 4-5 ขวบ มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก และโรงเรียนเอกชนในความดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่างๆ อาทิ การศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร เทศบาล กรมพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.2 ระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก โดยโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานที่ศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่างๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมอนามัย กรมพัฒนาชุมชน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร กรมพัฒนาเอกชน เทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่างๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมอนามัย กรมพัฒนาชุมชน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร กรมพัฒนาเอกชน เทศบาล และหน่วยงานอื่นๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่มีพื้นที่บริการซ้ำๆ กัน ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาแก้ไขเป็นรายกรณี หากในพื้นที่ใดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ไม่สามารถจัดบริการการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

4.1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ เป็นหน่วยงานสายสามัญศึกษา และให้สถาบันศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก สายวิชาชีพ โดยมีสถานศึกษาเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่างๆ อาทิ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษา นอกโรงเรียน องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.5 ระดับอุดมศึกษา ในสถานสังกัดกรมพลศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมการศาสนา กรมศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานสภาสถาบัน ราชภัฏ จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยมีสถานศึกษาของเอกชน ที่อยู่ในความดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ร่วมกันดำเนินการ ทั้งนี้ให้แต่ละหน่วยงาน ดำเนินการจัดการศึกษาให้ครบถ้วนตามบทบาท หน้าที่และภารกิจที่รับผิดชอบของแต่ละ สังกัด โดยมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานแผน การผลิตนักศึกษา ทั้งในด้านพื้นที่การจัด สาขาวิชาและ ความร่วมมือทางวิชาการ รวมทั้งการประสานแผนการผลิตร่วมกับทบวง มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.2 มุ่งพัฒนาองค์กรในทุกๆระดับ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหาร การปรับหรือโครงสร้าง ระบบบริหารงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจจาก ส่วนกลางไปสู่ภูมิภาค และสถานศึกษา โดยให้องค์กรคณะบุคคลระดับจังหวัดสามารถกำหนด นโยบายการศึกษาสนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร และจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถ บริหารงานได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.3 มุ่งส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน และเอกชน ให้มีส่วนร่วมใน การบริหารและจัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยมิติทาง วัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในแต่ละระดับ สนับสนุนเอกชนที่ลงทุนด้านการศึกษา ให้กู้เงินหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัดการจัดตั้ง สถานศึกษา และสถาบันฝึกอบรมวิชาชีพ สาขาขาดแคลนในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมนอก กรุงเทพฯ และปริมณฑล สนับสนุนภาคเอกชนลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนผ่อนคลาย จุดระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่นๆ สำหรับการมี ส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน เอกชน

4.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ องค์กรบริหารงานบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ

4.5 พัฒนาระบบการตรวจ ติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็ง และประสานสอดคล้องกันทุกระดับ

4.6 ดำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับ ทุกประเภท ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้าน โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากครอบครัวรายได้น้อย ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน อาทิเช่น การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมต่างๆ การดำเนินงานตามกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การจัดบัตริชอุดหนุนค่าเล่าเรียน จัดหาทุนการศึกษาจากแหล่งทุน ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน

4.7 มุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้ได้ระหว่างร้อยละ 6 – 7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) เพื่อให้ทัดเทียมกับระดับมาตรฐานสากล และมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 โดย

4.7.1 เพิ่มงบประมาณทางการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม

4.7.2 นำมาตรการด้านภาษีทางการศึกษามาใช้

4.7.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดบริการทางการศึกษา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของสัดส่วนการจัดบริหารในภาพรวมทั้งประเทศ

4.7.4 ให้ภาคเอกชนมีโอกาสเข้าร่วมลงทุน ดำเนินกิจการโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยระบบการบริหารที่ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐ กับเอกชน เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของรัฐในการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย รวมทั้งให้บังเกิดคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

4.7.5 ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษามากขึ้นด้วยการผ่อนคลาญกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่นๆ

4.7.6 ให้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดบริการทางการศึกษาของโรงเรียนและ

สถานศึกษา ทั้งที่สังกัดและที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ทุกระดับ ทุกประเภท มาพิจารณาปรับปรุงการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียนและค่าธรรมเนียมอื่นๆ ให้เพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบัน

5. แนวทางในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา

ตั้งนั้นการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบุคคล แห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน 4 ด้านคือ (สงขล. ลักษณะ. 2545 : <http://www.moe.go.th/main2/article-center.htm>.)

5.1 ปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับให้มีมาตรฐาน คุณภาพเท่าเทียมกัน และกระจายการบริหารครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยกำหนดให้มีการจัดทำแผนที่ตั้ง โรงเรียน และสถานศึกษา กำหนดขนาดเกณฑ์มาตรฐาน มีผังแม่บทอย่างเต็มรูปแบบ กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบและมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

5.2 ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีจิตสำนึกมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน มีขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพ โดยการปรับรื้อระบบการกำหนดตำแหน่ง การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ พัฒนาระบบการเลือกสรรบุคคลปรับปรุงระบบสวัสดิการ แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู พัฒนานักบริหารการศึกษาและปรับปรุงงานนิเทศติดตามงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

5.3 ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษา ทุกระดับทุกประเภท โดยปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้สามารถเตรียม ความพร้อม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครู ปรับปรุงการวัดผล และให้มีการกระจายอำนาจทาง วิชาการ

5.4 ปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา โดยมุ่งกระจายอำนาจพัฒนาองค์กร เพื่อ รองรับการกระจายอำนาจระดับจังหวัด ให้ครอบครัว ชุมชน และเอกชนมีส่วนร่วมในการนำ เทคโนโลยีใช้ปรับปรุงระบบการตรวจติดตามประเมินผล เพิ่มงบประมาณทางการศึกษาให้ เอกชนร่วมลงทุน

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา หมายถึง การเร่งรัดให้ โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพทัดเทียมกัน และกระจาย บริการการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยมุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถานศึกษามีอำนาจ ตัดสินใจด้านการบริหาร และการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมยึดการมีส่วนร่วมให้มี

องค์คณะบุคคลจากครอบครัว ชุมชน และเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการ แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิรูปโรงเรียนและปฏิบัติตามแผน มีการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ

6. บัญญัติ 10 ประการ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

เป้าหมายสูงสุดของการปฏิรูปการศึกษา คือ การยกระดับมาตรฐานคุณภาพของ สถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนในอุดมคติ เพื่อสร้างผลผลิตของนักเรียนให้ได้มาตรฐาน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีองค์ประกอบของบัญญัติ 10 ประการ ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 13)

6.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการมีจิตสำนึกในการที่จะ พัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และยกระดับมาตรฐานการศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้บริหาร ควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้เป็นที่เรียบร้อย

6.2 มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน หรือสถานที่เอื้อต่อการเรียน การสอน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติ โดยให้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เอื้อเพื่อแผ้วแผ่ มีความสามัคคี รวมทั้งการจัดให้โรงเรียนมีความร่วมมือ มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่นา ไร่ ไร่ล้มภาวะ

6.3 เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีแผนผังเต็มรูปแบบ ต้องมีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนมีสนามกีฬาครบครัน โดยให้ เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

6.4 มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน โดยจัดซื้อในราคาท้องตลาดที่เป็น ธรรมทั้งให้เหมาะสมกับการใช้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.5 มีบุคลากร ครูผู้สอนครบตามเกณฑ์ หากขาดแคลนควรให้ครูเกษียณอายุ หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอน และให้มีระบบการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม

6.6 องค์การท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะผ่านทางด้านวิชาการ

หรือด้านบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การสอนวิชาชีพการเกษตร การก่อสร้าง ไฟฟ้า เป็นต้น

6.7 มีการเก็บค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ครบครัน ทั้งนี้ให้ยกเว้นค่าเล่าเรียนให้กับเด็กยากจน และจ่ายค่าตอบแทนให้นักเรียนในการพัฒนาหรือปฏิบัติ ฝึกอาชีพที่เอื้อรายได้และเป็นประโยชน์แก่โรงเรียน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น

6.8 มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคล หรือชุมชน หรือส่วนรวมในการแสวงหา ทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการของสถานศึกษา การจัดสวัสดิการให้กับครู เช่น การจัด ที่พัก ค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลา ค่าสอนพิเศษ ค่าฝึกอบรม ตลอดจนการแก้ปัญหาหนี้สินของครู

6.9 มีการวัดและประเมินทางการศึกษาที่มุ่งเน้นผลผลิต คือ คุณภาพของนักเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

6.10 เป็นโรงเรียนที่มีผู้นำท้องถิ่น และผู้ปกครองทุกระดับ ทุกประเภท ยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

กล่าวสรุป แนวทางปฏิรูปสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนในอุดมคติ เป็นการบริหารโรงเรียนตามกระบวนการบริหารทั่วไป คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล แต่ที่สำคัญคือ เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมดำเนินการ ในรูปแบบของคณะกรรมการ โรงเรียน

การปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากคาด จังหวัด

หนองคาย

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา และสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอันดับสูงยิ่ง โดยมีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนใกล้ชิดที่สุด ในอันที่จะผลักดันให้นโยบายดังกล่าวบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากคาด จึงได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้านคือ ด้านปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านปฏิรูปหลักสูตร

และกระบวนการเรียนการสอน ด้านปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา (สำนักงานการประม
ศึกษาอำเภอปากคาด. 2545 : 4-26)

1. ด้านปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา

ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาดสวยงาม มีการซ่อมปรับปรุงอาคารเรียน ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จัดห้องปฏิบัติการทางภาษา จัดให้มี เครื่องมือผลิตและซ่อมแซมสื่อโสตทัศนูปกรณ์ จัดห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องหรือมุมอาคารประกอบ จัดเตรียมน้ำดื่ม น้ำใช้เพียงพอ ผลการปฏิบัติงานโรงเรียนบางแห่ง ยังขาดอาคารเรียนและงบประมาณซ่อมแซม

2. ด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

สนับสนุนให้มีการเสริมสร้างความตระหนัก มีความรับผิดชอบมุ่งมั่น อุทิศตน ทำงานอย่างจริงจัง มีจิตวิญญาณและจรรยาบรรณของครู จัดกิจกรรมพัฒนาครู ยกย่อง เชิดชูเกียรติครูและบุคลากรดีเด่น สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่ม / เครือข่ายเพื่อพัฒนาวิชาชีพ จัดตั้งชมรมวิชาชีพและเครือข่ายทางวิชาการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ครู อาจารย์ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้ครู อาจารย์ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง มีการเตรียมการสอน จัดให้มีวิทยากรภายนอกหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการปฏิบัติงาน ครูและบุคลากรมีขวัญกำลังใจมีจิตสำนึก ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ด้านปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

ส่งเสริมสถานศึกษา จัดสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางให้มีการ จัดแผนการเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม วิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่น ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของ สังคม และการพัฒนาประเทศ จัดให้มีการศึกษาทางไกลโดยอินเตอร์เน็ตหรือวิทยุ จัดหาสื่อ การเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง จัดให้มีการประเมินคุณภาพการศึกษาก่อนเรียน ระหว่าง เรียน และหลังเรียน กลางภาค ปลายภาค ปลายปี จัดกิจกรรมนาฏศิลป์ดนตรี กีฬา ยุวภาษาช ลูกเสือ เนตรนารี เน้นการฝึกทักษะป้องกันสิ่งเสพติด จัดการเรียนแบบประชาธิปไตย และเน้นพื้นฐานภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผลการปฏิบัติงานผู้บริหารและครูผู้สอน มีความตื่นตัวในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4. ด้านปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารและการจัดการให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดให้มีคณะทำงานวางแผนปรับปรุงการศึกษา ทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิรูปการพัฒนา สถานศึกษาในสังกัด โดยให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำคู่มือเพื่อใช้ปฏิบัติงานของ บุคลากรให้ครบทุกด้าน ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านธุรการการเงิน ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการนิเทศภายใน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ จัดหาราย ได้สนับสนุนกิจการของโรงเรียน ผลการปฏิบัติงาน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ การกระจายอำนาจยังไม่เต็มรูปแบบ

กล่าวโดยสรุปว่า โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถม ศึกษาอำเภอปากคาด ได้ปฏิบัติงานตามแนวทางปฏิรูปทุกวิถีทาง ให้มีคุณภาพมีความพร้อม ตามแนวทางการปฏิรูปทั้ง 4 ด้าน นอกจากจะต้องให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของทาง ราชการกำหนดแล้ว ยังต้องให้เป็นที่ยอมรับของผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 157) ได้ทำ การวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมิน ประสิทธิภาพของการจัดการประถมศึกษา ทั้งระบบเก่าที่เป็นอยู่และสร้างเกณฑ์มาตรฐาน จัดประสิทธิภาพระดับ สูง ต่ำ ให้ครอบคลุมหน้าที่ควรจะเป็นของ โรงเรียนประถมศึกษา ทั่วประเทศ การวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเฉลี่ย ดังนี้

- 1.1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เจริญ
- 1.2 มีนักเรียนที่สอบได้ ป.6 และเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาได้มาก
- 1.3 มีครูใหญ่ที่มีประสบการณ์สูง ครูผู้สอนมีประสบการณ์สอนมานาน และ อาศัยอยู่ในชุมชนมาก
- 1.4 ตั้งอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ ที่เจริญมีไฟฟ้าทุกครัวเรือน

1.5 มีนักเรียนที่ผ่านการเรียนชั้นอนุบาลมาก่อน

จากการวิเคราะห์สรุปผลการหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูง ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน การเรียนชั้นอนุบาล ประเภทโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน ทักษะคิดของชุมชน ความพร้อมและทัศนคติของผู้เรียน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงคือ อำเภอที่ตั้ง โรงเรียน และสภาพทางภูมิศาสตร์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : บทคัดย่อ) ได้รายงานการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาของไทยในทศวรรษหน้า ตามโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้า โดยในการวิจัยจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และวิทยาศาสตร์จำนวน 32 ท่าน ในเรื่องการจัดการศึกษาของไทยในอนาคต โดยการสัมภาษณ์มุ่งเน้นเฉพาะเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือผู้เรียน และยุทธวิธีในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว และนำข้อมูลที่ได้อันวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เป้าหมายของการจัดการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เป้าหมายของการจัดการศึกษา ในอนาคตยังคงเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม ให้บรรลุถึงขีดสุดของศักยภาพแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นตัวเสริมความสามารถในการรับผลิต และใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ยุทธวิธีในการจัดการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้บริหารประเทศ โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี ต้องให้ความสนใจและเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง และองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลการศึกษาของชาติ ควรมีองค์กรเดียวทำหน้าที่วางแผนประสานงาน และสนับสนุนด้านวิชาการ รวมทั้งกำหนดและควบคุม มาตรฐานกลาง ส่วนด้านบริหารรัฐไม่ควรผูกขาดอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ควรมีการกระจายความรับผิดชอบ และการตัดสินใจสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น

2.2 ครูควรเป็นคนทันสมัย รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง มีบุคลิกภาพเป็นแม่บทที่ดี มีวิญญูณของความเป็นครู รู้หลักจิตวิทยา สามารถทำหน้าที่เป็นผู้กำกับ ประสานงาน และอำนวยความสะดวก (Facilitation) ซึ่งควรมีเกณฑ์การคัดเลือกครูจากผู้ที่มีความสามารถสูงมี

ความตั้งใจ และรักอาชีพครู ส่วนครูประจำการควรจัดฝึกอบรมอยู่เสมอรวมทั้งจัดสวัสดิการที่ดี และเหมาะสมแก่ครู

2.3 กระบวนการเรียนการสอน ครูควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สอนเน้นการคิด มากกว่าการจำ และเปลี่ยนการสอนแบบบรรยายมาเป็นให้เด็กมีส่วนร่วมอภิปราย และทำงานกลุ่ม บรรยากาศในห้องเรียนอาจไม่จำเป็นต้องนั่งเรียงแถวในชั้นเรียนอีกต่อไป นอกจากนี้ ควรเน้นการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้มากขึ้น

2.4 หลักสูตรควรจัดให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล โครงสร้างหลักสูตร ควรประกอบด้วยวิชาแกนและ วิชาเลือก โดยวิชาแกนบังคับให้เรียนเหมือนกันทั่วประเทศและรัฐส่วนกลางเป็นผู้จัดทำ ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคม และภาษาเป็นต้น ส่วนวิชาเลือกควรให้ท้องถิ่นรับผิดชอบ ในการจัดทำโดยมีส่วนกลางทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและงบประมาณ

2.5 สื่อการเรียนการสอนควรจัดให้หลากหลาย ส่งเสริมและสนับสนุนให้ เอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำ ส่วนวิชาการควรมีบทบาทและหน้าที่ในการติดตาม และควบคุมเพื่อให้สื่อได้มาตรฐานกลาง

2.6 นอกเหนือจากด้านการบริหารครู กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร และ สื่อการเรียนการสอนแล้วปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อมวลชน ก็นับว่ามีบทบาท และมีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงควรระดม สรรพกำลังจากสถาบันต่างๆ ในสังคมให้มีการประสานสัมพันธ์กันในการจัดการศึกษา

ประสงค์ พร โสภิต (2535 : 111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ครู ไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนแบบเดิม ขาดแคลน สื่อการเรียนการสอน คู่มือครู แผนการสอน และหนังสือในห้องสมุด ผู้บริหารไม่ค่อยมีเวลา กำกับติดตามและนิเทศครูเท่าที่ควร ขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่จะสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อเนื่อง

ปรีชาญ เวชกามา (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร พบว่า ข้าราชการครูฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการสอนมีระดับปัญหาในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในแต่ละงาน พบว่า งานวิชาการ

งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีระดับปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ มีระดับปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สัมฤทธิ์ การเพ็ง (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการซึ่งเป็นงานหลักอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานด้านอื่นๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2539 : 20 – 22) ได้แต่งตั้งคณะทำงานทำการศึกษาวเคราะห์โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร โรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โรงเรียนดีเด่นเฉพาะในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 12 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่มีความสะดวก อาคารเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดพร้อมอาคารประกอบ มีห้องจัดกิจกรรมต่างๆห้องสมุด ห้องปฏิบัติการห้องคอมพิวเตอร์เป็นต้น พื้นที่และบรรยากาศในโรงเรียน จัดเป็นสวนหย่อม สถานที่พักผ่อน โรงเรียนส่วนใหญ่พร้อมที่จะให้บริการทางการศึกษา

2. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารมีความรับผิดชอบ กระตือรือร้น มีความรู้ ความสามารถและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ สุภาพเรียบร้อย มีเจตคติที่ดี ศรัทธาในวิชาชีพครู รับฟังความคิดเห็นสนับสนุนประชาธิปไตยในโรงเรียนและการทำงานเป็นทีม มีวิสัยทัศน์กว้างไกลวางแผนพัฒนาโรงเรียนอยู่เสมอ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีบทบาทจัดการศึกษาตามหลักสูตร และสนองความต้องการของท้องถิ่นพัฒนาการเรียนการสอน โดยให้ครูเข้าฟังการฝึกอบรมจัดการทรัพยากรที่จำเป็นจากงบประมาณและจากชุมชน

3. ด้านการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนจัดหลักสูตรโดยปรับกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดทำเอกสารประกอบการเรียนเชิญบุคลากรในชุมชนมาเป็นวิทยากรพิเศษ

4. ด้านระบบและวิธีการบริหาร ผู้บริหารจะชี้แจงนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ ผู้บริหารมอบหมายงาน การตัดสินใจ การควบคุม ติดตามผลตามลำดับสายงานปกครองแบบพี่น้อง ให้ทุกคนทำงานเป็นทีมโดยความสมัครใจ ตามความรู้ความสามารถ และอุปนิสัยของบุคคล ส่งเสริมให้บุคคลก้าวหน้าด้วยการฝึกอบรม จัดหาแหล่งความรู้ และให้พัฒนาตนเอง

5. ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน และชุมชนผู้ปกครอง สนใจให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอนและบริจาคสิ่งต่างๆ ให้โรงเรียนเป็นอย่างดี

บุญถม หิรัญคำ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนชุมชนบ้านโสภ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านโสภได้มีการดำเนินงานในรูปของกรรมการ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนหลักของที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ดำเนินงานภายใต้ระเบียบปฏิบัติ และการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้บริหาร คณะครู กรรมการโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ โรงเรียนมีพื้นที่จำกัด เมื่อก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบหลังใหม่ โรงเรียนได้แก้ไขปัญหโดยขอรื้อถอนอาคารเรียนเก่า และบ้านพักครูที่ชำรุดทรุดโทรมเพื่อใช้พื้นที่ก่อสร้างอาคารใหม่

2. ด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านโสภมีการเสริมสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตยเน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบตามลักษณะงานที่แต่ละคนถนัด มีการประชุมปรึกษาหารือบุคลากรในสถานศึกษาเป็นประจำทุกเดือน ผู้บริหารนิเทศงานอย่างสม่ำเสมอ จัดทำเอกสารเสริมความรู้ทางวิชาการแจกให้บุคลากร ส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม/สัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เทคนิควิธีการใหม่ๆ ร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจและพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อยกวิทยฐานะให้สูงขึ้น ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายไม่เต็มความสามารถของตน โรงเรียนได้แก้ไขปัญหโดยการประชุมชี้แจง กำกับ ติดตาม และให้ขวัญกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนชุมชนบ้านโสกได้มอบหมายและแต่งตั้งคณะครู กรรมการโรงเรียน ผู้แทนชุมชน ร่วมกันในการจัดทำหลักสูตรวิชาชีพเพื่อให้สนองต่อความต้องการของชุมชนแต่งตั้งให้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการศึกษาหลักสูตรทุกระดับชั้น ร่วมกันประชุมวางแผนกาดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขและประเมินผล ครูทุกคนผ่านการอบรมการจัดทำหลักสูตรและการใช้หลักสูตร จัดให้มีสื่อการเรียนการสอนทุกรายวิชา ส่งเสริมให้ครูผู้สอนผลิตสื่อ จัดหาสื่อ และใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ ควบคุม และกำกับการใช้สื่อโดยจัดให้มีห้องศูนย์สื่อ จัดทำทะเบียนสื่อ และทะเบียนการใช้/ยืม จัดให้มีการบำรุงรักษาและซ่อมแซมสื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ บุคลากรบางส่วนไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ ยืมสื่อไปแล้วให้ส่งตามกำหนดเวลา โรงเรียนได้แก้ไขปัญหาโดยประชุมชี้แจงขอความร่วมมือให้ปฏิบัติตามระเบียบเพื่อการใช้สื่อร่วมกัน

4. ด้านการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านโสกได้จัดทำแผนงาน/โครงการในการปฏิบัติงาน ไว้ล่วงหน้าตั้งแต่ต้นปีการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากร ได้ทราบวัตถุประสงค์เป้าหมายและแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน ผู้บริหาร ให้ความสำคัญในการบริหารงานทุกด้านเท่าเทียมกัน เพื่อที่จะให้โรงเรียนได้พัฒนาพร้อมกันทุกด้าน ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ การบริหารงานทุกด้านขาดงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนได้แก้ไขปัญหาโดยใช้เงินบำรุงการศึกษาและเงินบริจาคจากชุมชนและผู้มีจิตศรัทธา พัฒนาปรับปรุงงาน/โครงการต่างๆ ของโรงเรียน

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนชุมชนบ้านโสกได้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่ามีปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานทุกด้าน คือ งบประมาณ ไม่เพียงพอ จึงควรที่ผู้บริหาร โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้การดำเนินงานเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

อนุรักษ์ อุพงษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลต่อการปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร เห็นด้วยกับการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการตั้งกรรมการโรงเรียน การประเมินความต้องการในการพัฒนาโรงเรียน การสร้างแผนปรับปรุงโรงเรียน การปฏิบัติ

ตามแผนให้เกิดผลจริง การรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน การประเมินและปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง โดยเห็นด้วยในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. จากการศึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในการปฏิรูปการศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางให้กับ ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นให้มากที่สุด รัฐบาลควรจัดสรรทรัพยากรการบริหารให้เพียงพอ และควรกำหนดมาตรการซึ่งเป็นสิ่งจูงใจ ให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

นพดล เสงขโยธิน (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามบัญญัติ 10 ประการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามตามบัญญัติ 10 ประการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายบัญญัติพบว่า มีปัญหาในระดับมาก ในบัญญัติข้อที่ 5 ในประเด็นโรงเรียนขาดแคลนครูในบางรายวิชา โรงเรียนไม่มีงบประมาณจ้างครูหรือค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่นที่เข้ามาช่วยสอน และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจทำให้ครูขาดความรับผิดชอบในการสอน ส่วนบัญญัติข้ออื่นๆ มีปัญหาในระดับปานกลาง ยกเว้นบัญญัติข้อที่ 10 ซึ่งมีปัญหาในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีปัญหามากในประเด็นต่อไปนี้ คือ โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการดูแลรักษาอย่างเพียงพอ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอที่จะให้บริการ อุปกรณ์เครื่องใช้ครุภัณฑ์ต่างๆ ถ้าสมัยไม่เพียงพอต่อการใช้สอย ห้องเรียนมีจำนวนไม่พอกับปริมาณนักเรียน โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้ง ครุภัณฑ์ในห้องโสตทัศนศึกษา และสื่อทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ ห้องโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนขาดระบบการจัดการที่ดี โรงเรียนและสถานประกอบการ ไม่มีการ วางแผนร่วมกันในการจัดรายวิชา ฝึกปฏิบัติงานให้กับนักเรียน ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน โรงเรียนขาดสถานประกอบการที่ได้มาตรฐานในท้องถิ่นสำหรับให้ นักเรียนไปฝึกงาน ชุมชนไม่สามารถช่วยเหลือพัฒนาบุคลากร และอาคารสถานที่ได้ โรงเรียนไม่มีงบประมาณจ่ายค่าตอบแทนในการฝึกงาน และ โรงเรียนไม่สามารถช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาครูที่มีหนี้สินได้

2. ปัญหาปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาคตามบัญญัติ 10 ประการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

2.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายบัญญัติ พบว่า ทุกบัญญัติมีปัญหาในระดับปานกลาง ยกเว้นบัญญัติข้อที่ 10 ที่มีปัญหาในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีปัญหาในระดับมากในประเด็นต่อไป นี้ คือผู้บริหารใช้เวลาไปราชการประชุมสัมมนาติดต่อกิจการอื่นมากจึงมีเวลาอยู่ปฏิบัติงานในโรงเรียนน้อย ปัญหาเศรษฐกิจทำให้ครูขาดความรับผิดชอบในการสอน ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน ชุมชนไม่สามารถช่วยเหลือพัฒนาบุคลากรและอาคารสถานที่ได้ โรงเรียนและสถานประกอบการ ไม่มีการวางแผนร่วมกันในการจัดรายวิชา ฝึกปฏิบัติงานให้กับนักเรียน โรงเรียนไม่มีงบประมาณจ่ายค่าตอบแทนในการฝึกงาน โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญในการจัดหารายได้ที่จริงจัง และโรงเรียนไม่สามารถช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาคูที่มีหนี้สินได้

2.2 โรงเรียนขนาดกลาง โดยภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง และ เมื่อพิจารณาเป็นรายบัญญัติ พบว่า มีปัญหาในระดับมากในบัญญัติข้อที่ 5 ข้อที่ 3 และข้อที่ 4

2.3 โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง และ เมื่อพิจารณาเป็นรายบัญญัติ พบว่า บัญญัติข้อที่ 3 และข้อที่ 4 มีปัญหาในระดับมาก

จากผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาคตามบัญญัติ 10 ประการ ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาการปฏิบัติตามบัญญัติข้อที่ 5 คั้งนั้น จึงควรที่ผู้บริหารจะต้องหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไปเพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

ชัยณรงค์ แสงคำ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ในโรงเรียนขนาดที่ 2 ขนาดที่ 3 และขนาดที่ 4 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านการปฏิรูปหลักสูตร

และกระบวนการเรียนการสอนและด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ในโรงเรียนขนาดที่ 2 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ส่วนโรงเรียนขนาดที่ 3 โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับโรงเรียนในขนาดที่ 4 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาและอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ตอบสนองนโยบายปฏิรูปการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด แต่ในโรงเรียนขนาดที่ 2 นั้น มีการปฏิบัติบางเรื่อง อยู่ในระดับน้อย คือ ให้นำบุคลากรภายนอกมาช่วยสอน การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้รับค่าตอบแทนจากการฝึกปฏิบัติหรือฝึกอาชีพ ขณะเรียน และการจัดให้ครูอาจารย์มีชั่วโมงสอนอย่างเหมาะสม มีคาบเวลาสำหรับเตรียมการสอนอย่างเพียงพอ ดังนั้นผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรส่งเสริม สนับสนุน เร่งรัด กำกับ และติดตามเพื่อให้มีการปฏิบัติมากขึ้น

กาญจนา พละไกร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการติดตามผลการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 35 โรงเรียน พบว่า เมื่อโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนมีการพัฒนาดีขึ้นทุกโรงเรียน
2. ผลการสังเกตการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยการสังเกตบริเวณอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป พบว่า ผลการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ระดับมาก 12 รายการ และอยู่ระดับปานกลาง 18 รายการ

3. ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และ กรรมการโรงเรียน พบว่า ทุกกลุ่มเห็นว่า มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ในทุกๆ ด้าน

4. ผลการดำเนินงานของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และ กรรมการโรงเรียนพบว่า ทุกกลุ่มเห็นว่า มีผลการดำเนินงานในระดับเป็นที่น่าพอใจทุกๆ ด้าน แต่ละด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบดังนี้

4.1 ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่า มี ผล การดำเนินงานอยู่ในระดับดี 2 ข้อ คือ การจัดบริเวณสถานศึกษาให้มีความสะอาด ร่มรื่น ปราศจากมลภาวะ และการจัดให้มีการดูแลรักษา พัฒนาบริเวณอาคารสถานที่ให้ คงสภาพ การใช้งานได้ตลอดเวลา ส่วนผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ 16 ข้อ และอยู่ใน ระดับเกือบพอใจ 3 ข้อ

4.2 ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่า มี ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี 4 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรในสถานศึกษามีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่วนผลการดำเนินงานอยู่ใน ระดับเป็นที่ น่าพอใจ 10 ข้อ

4.3 ด้านปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า มีผลการดำเนินงานในระดับดี 5 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนากิจกรรม การเรียนการสอนโดยเน้นการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา (นปภ.) คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ ส่วนผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ 8 ข้อ

4.4 ด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่า มีผล การดำเนินงานอยู่ในระดับดีเพียงข้อเดียว คือ การที่สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักใน การจัดการบริหารทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา ส่วนมีผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจมี 8 ข้อ

สนั่น ใจโชติ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานการปฏิรูปการศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยกลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษาคือ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานการปฏิรูปการศึกษาใน โรงเรียน ประถมศึกษา ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้าน คือปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา

ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และปฏิรูประบบบริหารการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิรูปด้าน โรงเรียนและสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา และด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามลำดับ

สุเทน ชูานะ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา พบว่า โดยรวมแล้วผู้บริหารเห็นว่ามี การปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง แต่สำหรับครูวิชาการ โรงเรียนเห็นว่า การดำเนินงานทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้าน มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยมาก 3 ข้อในแต่ละด้านคือ ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ได้แก่ การนิเทศติดตามการดำเนินงาน ด้านอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และแรงงานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การให้องค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมเป็นวิทยากรหรือแหล่งวิทยากรของนักเรียน และการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน ด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวางแผนการพัฒนาการศึกษา การบริหารงบประมาณและการแก้ปัญหาในโรงเรียนของคณะกรรมการ โรงเรียน การบริหารโดยใช้แผนยุทธศาสตร์และ แผนปฏิรูปโรงเรียน และการพัฒนากรรมการ โรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา ส่วนการปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

วินัย คอน โตรจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุดรธานี พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ที่สอนในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการไปศึกษาต่อครูมัธยมศึกษา มี

ความต้องการในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษามากกว่าครูระดับก่อนประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พงษ์เพชร ทิพย์วงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด นครพนม พบว่า บุคลากรโดยรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียนเห็นว่า มีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาโดยรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับมาก ยกเว้นบุคลากร โดยรวม เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติในขั้นการจัดตั้งกรรมการ โรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติในขั้นการจัดตั้งกรรมการ โรงเรียน และขั้นการประเมินความต้องการในการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน เห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษา โดยรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่างกัน

อนุชา พรหมคา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2439 – 2550 ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ใน 3 ประเด็นคือ การยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนทุกระดับชั้น การพัฒนาการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ การวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง โดยลดความสำคัญของการใช้แบบทดสอบ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนใน โรงเรียนปฏิรูปการศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษาปฏิบัติมากกว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนใน โรงเรียนปฏิรูปการศึกษาที่ไม่อยู่ในโครงการขยาย โอกาสทางการศึกษา

ประจุม พันธุ์พงศ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ และคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา พบว่า ในด้านการทำแผนพัฒนาวิชาการและด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จัดทำเพิ่มสะสมงาน และด้านแผนพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์และคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ทองทิพย์ สิงห์หลง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาการปฏิบัติงาน

ตาม กลยุทธ์การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาวิจัยปรากฏดังนี้

1. ข้าราชการครู โดยส่วนรวมและจำแนกตามสภาพตำแหน่งและขนาดโรงเรียน
มีการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา
โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติ 2 - 3 ด้าน อยู่ในระบับน้อย ถึงปานกลาง คือ
ด้านใช้แผนยุทธศาสตร์บริหารโรงเรียน จัดและใช้ห้องปฏิบัติการให้เกิดประโยชน์สูงสุด
และด้านใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม

2. ข้าราชการครูที่มีสถานภาพและตำแหน่งต่างกันมีการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์
ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม และเป็นรายด้าน 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน 7 ด้าน มากกว่าครูที่
เป็นกรรมการโรงเรียน และครูเป็นกรรมการโรงเรียน มีการปฏิบัติด้านทำ โรงเรียนให้เป็น
ปัจจุบันมากกว่าผู้บริหาร

3. ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีการปฏิบัติงานตาม
กลยุทธ์การบริหารตามแนวการปฏิรูปการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมี
การปฏิบัติงานโดยรวม ด้านการจัดใช้ห้องปฏิบัติการให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้เทคโนโลยีที่
ทันสมัยและเหมาะสม และด้านพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานมากกว่าข้าราชการครูใน
โรงเรียนขนาดเล็ก และข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลางมีการปฏิบัติงานในด้านส่งเสริม
บุคลากรให้ทำงานเต็มศักยภาพมากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

4. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ ตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนต่อ
การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยรวมเป็นรายด้านทั้ง
10 ด้าน

เพชร แก้วดวงดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและการแก้ไขปัญหา
การวางแผนตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ในเขต
การศึกษา 10 ผลการวิจัย พบว่า

1. หัวหน้าในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในส่วนรวมและจำแนกตาม
สถานภาพตำแหน่งและขนาดของสำนักงาน มีปัญหาการวางแผนตามแนวนโยบายปฏิรูป
การศึกษา โดยรวมทุกขั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจัดอันดับของปัญหาของ
การวางแผนตามขั้นตอนทั้ง 4 ตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อยแล้วพบว่าอันดับแรก คือ ขั้นตอนติดตาม

ประเมินผลแผน รองลงมาคือขั้นกำหนดแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และอันดับสุดท้าย คือขั้นศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว พบข้อที่มีปัญหาในระดับมากใน 3 อันดับแรก คือ นโยบายระดับสูงถูกกำหนดโดยไม่ได้ศึกษาความต้องการของระดับล่าง การประเมินไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ภารกิจและปริมาณงานประจำมากเกินไป

2. หัวหน้างานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา 10

แก้ปัญหาการวางแผนตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดย (1) ศึกษาปัญหาทุกระดับก่อนแล้วให้ทุกส่วนมีโอกาสพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย (2) ให้ผู้บริหารกำกับดูแลและติดตามให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (3) จัดหาบุคลากรให้เพียงพอครบตามกรอบอัตรากำลังของสำนักงาน (4) ให้สำนักงานจัดทำแผนงานโครงการ รองรับไว้ล่วงหน้าเพื่อรอรอบงบประมาณของจังหวัด (5) ปรับแผนปฏิบัติงานประจำให้สอดคล้อง หรือสนองนโยบาย (6) ควบคุม กำกับ นิเทศ ประเมินผลให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการประเมิน (7) จัดระบบการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง (8) ให้มีการประชุมวางแผนร่วมมือประสานงานกัน (9) ประชุมชี้แจงผู้บริหารให้กำกับดูแลและเอาใจใส่ในการทำแผน และ (10) กำหนดตัวเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบในการประเมินอย่างชัดเจน

3. หัวหน้าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ที่มีสถานภาพตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีปัญหาการวางแผนตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หัวหน้างานการเจ้าหน้าที่มีปัญหามากกว่าหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หัวหน้างานบริหารทั่วไป หัวหน้างานการเงินและพัสดุ และหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์มีปัญหามากกว่าหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หัวหน้างานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการวางแผนตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษาเฉพาะในขั้นติดตามประเมินผลแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหัวหน้างานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอขนาดเล็ก และขนาดกลางไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกับสถานภาพตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อการมีปัญหาในการวางแผนตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษา

วิรุทธิ์ จงจัดกลาง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาการปฏิรูปการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกุศดาต้า (คงฤทธิ์สุราษฎร์รัมย์คดี) สำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอ พระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า

การทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการในการตกแต่งดูแล ซ่อมแซม อาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียน ให้ดูสวยงาม ร่มรื่น น่าอยู่ น่าอาศัย เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประสพผลสำเร็จทำให้โรงเรียนได้รับ รางวัล โรงเรียนตัวอย่างสารสนเทศสิ่งแวดล้อมดีเด่นสำหรับเยาวชน จากการส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ปัญหาสำคัญที่พบ คือขาดแรงงานและงบประมาณ การแก้ไขปัญหา ได้รับ สนับสนุนแรงงานจากชุมชน และจัดผ้าป่าเพื่อการศึกษา ได้เงินเพื่อใช้ในการพัฒนาโรงเรียน หนึ่งล้านเศษ

การจัดน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดในโรงเรียนตลอดปี ดำเนินงานโดยฝ่ายอาคารสถานที่ ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานราชการ เอกชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ในการขุดลอกสระน้ำ สร้างถังกักเก็บน้ำ ปัญหาสำคัญที่พบ ดินเค็ม น้ำกร่อย การแก้ไขปัญหา ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการปรับสภาพดิน

การส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความรู้ และพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ ผู้บริหาร ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเกิดความพอใจในการปฏิบัติงาน จัดแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ให้ส่ง เข้าร่วมการอบรม นำไปศึกษาดูงาน เชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ จัดทำเพิ่มสะสมงาน เพื่อ พัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครู ปัญหาสำคัญที่พบ ขาดเอกสารค้นคว้า ที่เป็นปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาของกองทุนพัฒนาโรงเรียน

การเร่งรัด ตรวจสอบ นิเทศงานอย่างจริงจัง การปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ มีแผนปฏิบัติงานประจำปี การกำกับติดตามงานทุกงาน มีการประเมินผลเป็นระยะ ปัญหา สำคัญที่ค้นพบ การติดตามงานทุกงาน การแก้ไขปัญหา การจัดคณะกรรมการเป็นชุด โดย การประสานงานคณะกรรมการได้ดำเนินงานให้สอดคล้องกันในทุกกิจกรรม

สุนทร สีหามู (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผล การดำเนินงาน ตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ใน โรงเรียนต้นแบบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปสำหรับการดำเนินงานมีความเหมาะสมดี แต่ยังมีปัญหา เกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งวิทยากรในชุมชน
2. ปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงานมีความเพียงพออยู่ในระดับ “มาก” ทั้งโดย ภาพรวมและแต่ละด้าน ยกเว้นด้านงบประมาณอยู่ในระดับ “น้อย”
3. กระบวนการดำเนินงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้าน การเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ด้านการเรียนรู้จากการคิดและ

ปฏิบัติจริง ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม : องค์รวมแห่งการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนของตนเอง

4. ด้านผลการดำเนินงานอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งโดยภาพรวมและแต่ละรายด้าน
ธีระ ภูติ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามแนวทางการดำเนินงาน การปฏิรูปการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูโดยรวมและจำแนกตามสถานภาพและขนาด โรงเรียน เห็นว่า มีการปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของ โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมและรายด้าน 2 ด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้านหลักสูตร ส่วนที่เหลืออีก 2 ด้าน คือ ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาและด้านระบบบริหารและการจัดการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

สมบูรณ์ กนกหงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บุคลากรในชุมชนที่มีสถานภาพต่างกันเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p < .05$)

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แฮนเซน (Hansen. 1995 : 3478 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ : ยุคแห่ง การปฏิรูปเกี่ยวกับการศึกษาของครูอาจารย์ปี ค.ศ.1957– 1990 พบว่า การศึกษานี้เป็น การตรวจสอบการตอบรับของแผนงานการศึกษาของครูอาจารย์แห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ ที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงในการกำหนดข้อบังคับ เกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของครูอาจารย์ในช่วงทศวรรษ หน้า 1980 โดยในระหว่างนั้นผู้กำหนดนโยบายได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับ มาตรการการปฏิรูป รวมถึงการกำหนดเกรดเฉลี่ย 2.5 สำหรับการรับครูเข้าบรรจุในแผนงานนี้ และสำหรับรับรอง และยังได้กำหนดหน่วยกิต ของแต่ละสาขาวิชาไว้ด้วย แม้ว่าข้อบังคับใหม่จะนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงในแผนงานการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของครู แต่รูปแบบในการนำไป ปฏิบัตินั้นก็แตกต่างกันไปตามประเภทของข้อบังคับ แผนงานการรับรองวุฒิและประเภทของ สถาบัน

ฮารอน (Hanlon. 1996 : 946) ได้ศึกษากฎหมายปฏิรูปการศึกษาปี ค.ศ. 1989 ของ รัฐโอไฮโอ กฎหมายระบุไว้ว่า ผู้ปกครองสามารถเลือกโรงเรียนให้ลูกได้ แต่ต้องอยู่ภายในเขต อำเภอเท่านั้น ซึ่งในการวิจัย ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า อำเภอได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเลือก

โรงเรียนให้บุตรหลานของตนได้มากน้อยเพียงใด หรือว่าการเลือกโรงเรียน เป็นแค่แนวคิด หรือเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น นอกจากนี้ทางเลือกที่ผู้ปกครองเลือกยังหมายถึง ด้าน ปรัชญาการศึกษา วิธีการจัดการเรียนการสอน และความพยายามของโรงเรียนที่จะให้โรงเรียน ได้รับการยอมรับจากชุมชนด้วย

ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานโยบาย โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคลากรหลากหลายอาชีพ ครู – อาจารย์ สมาคม กรรมการ ผู้ปกครอง นักเรียน และกรรมการศึกษา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของบุคคลกลุ่มต่างๆ ดังกล่าว กับการส่งเสริมให้เกิดทางเลือกต่างๆ ภายในอำเภอ นอกจากนี้ยังศึกษาว่ากลุ่มต่างๆ นั้นมีแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเลือกโรงเรียนให้ลูกกับองค์ประกอบต่างๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาไม่พบว่า นโยบายของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเลือกโรงเรียน ผู้ที่ต้องการให้มีการเลือกโรงเรียน เป็นบุคคล กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะด้านบริหารส่วนกลางและคณะกรรมการการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนน่าจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกโรงเรียนอย่างเพียงพอ การวิจัย พบว่า โรงเรียนให้ข้อมูลทางเลือกโรงเรียนแก่ผู้ปกครองอย่างเพียงพอ ทำให้การตัดสินใจลำบาก กลุ่มที่รวมการเลือกโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวคนรุ่นหนุ่มสาว มีระดับการศึกษาต่ำและมีรายได้น้อย

ริกคอน (Rigdon. 1996 : 2859 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ธุรกิจของการปฏิรูปการศึกษา : การวิเคราะห์ของการเข้าไปมีส่วนร่วมของบริษัทต่างๆ ในการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาแห่งมลรัฐเคนตักกี พบว่า ผลประโยชน์ทางธุรกิจมีส่วนสนับสนุนให้มีความคิดริเริ่มในการปฏิรูปการศึกษา โดยขยายจากระบบที่ยึดส่วนกลางไปสู่แผนงานทางการเลือกการศึกษาที่มีพื้นฐานทางการตลาด แบบจำลองในการจัดการ และในทางเศรษฐศาสตร์ของพฤติกรรมของหน่วยธุรกิจไม่สามารถอธิบายได้เพียงพอเกี่ยวกับการกระจายความช่วยเหลือสำหรับการแข่งขันในการเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษา การค้นพบจากการศึกษานี้ แสดงให้เห็นหลายอย่างคือ

1. แสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์ทางธุรกิจได้แสดงบทบาทที่สำคัญมากในการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
2. ชี้ให้เห็นถึงสถานภาพของธุรกิจที่มีต่อการออกนโยบายทางการศึกษา

3. แสดงให้เห็นว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงสถานะทางธุรกิจ มีผลต่อการปฏิรูปการศึกษา

4. แสดงให้เห็นว่า ขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงนโยบาย จะได้รับการสนับสนุนโดยผลประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งมีสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมาก คือ โครงสร้างและการเคลื่อนไหวของความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจและการปกครองนั้นเกินภาระที่ผู้บริหารจะรับคนเดียวได้ จึงต้องมีชุมชนเข้ามาร่วมช่วยเหลือ

กาลลอน (Kallon. 1997 : 2004 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การปฏิรูปการศึกษาตามแบบแผนในเซียร์รา ลีออน (Sierra Leone) โรงเรียนประถมศึกษาและการศึกษาของครู ซึ่งเป็นการศึกษาแบบ Interpretive ของการจัดปฏิรูปการศึกษาตามแบบแผนที่ได้วางเอาไว้ในเซียร์รา ลีออน การปฏิรูปที่ศึกษานี้คือ “การเผยแพร่หลักสูตรประถมศึกษาในเชิงนวัตกรรม ซึ่งได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของเซียร์รา ลีออน” ผลการศึกษายืนยันได้ว่า ได้มีการพัฒนาเนื้อหาแบบก้าวหน้า คือมีความเข้าใจในการที่จะพัฒนาและใช้หลักสูตร ที่ส่งเสริมและตอบสนองวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือจากองค์การหรือหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนจากชุมชน ครู โรงเรียนประถมศึกษา อาจารย์ และนักศึกษา แม้การพัฒนาจะเป็นที่ตระหนักว่ามีขึ้นในเรื่องการปฏิรูปสถาบันการศึกษา และเพื่อเป็นการเอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมเพื่อความอยู่รอด แต่จะเป็นการสูญเปล่า ถ้าขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลในการช่วยเหลือการปฏิรูป และ การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในการดำเนินการ และการติดตามผล อย่างจริงจัง

ลอว์เรนซ์ (Lawrence. 1996 : 534) ได้ศึกษาพบว่าสังคมอเมริกามีปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ มีช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย การศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้คนหยิบยกขึ้นมาพิจารณา เพื่อหาแนวทางใช้การศึกษาในการสร้างความสมดุลหรือความพอดี ความเท่าเทียมกัน ด้านเศรษฐกิจภายในสังคมนักวิชาการจำนวนมากได้สะท้อนแนวคิดออกมาในรายงานและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ว่า ความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจของชาติในอนาคตจะสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำของโลกจะเกิดจากระบบการศึกษา ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบภายในระบบการศึกษาของชาติ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดผลกระทบต่อบทบาทความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์ของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่อย่างไร

ผลการวิจัย ผู้วิจัย พบว่า โรงเรียนและชุมชนต้องการให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ใช้บทบาทหน้าที่ในการบริหารอย่างเต็มที่ในเรื่องการจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และการประเมินองค์กร นอกจากนี้ยังต้องการให้ใช้บทบาทในด้านความเป็นผู้นำ ผู้จัดหา

ผู้ประนีประนอม ทั้งนี้เพื่อการบริหารงานของโรงเรียนวันต่อวัน และกระตุ้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสำหรับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนั้นก็ควรที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกคน ในด้านการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ น่าจะได้รับการประเมินในส่วนที่เป็นภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมโรงเรียน กล่าวคือ โดยการประเมินตนเองด้วยตนเอง มีกลไกการให้รางวัลอยู่ในตัวมากกว่าจะใช้คะแนนการเรียนหรือทักษะความสามารถที่ตลาดต้องการในตัวเด็ก นอกจากนี้โรงเรียนน่าจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งควรจะมีการติดต่อประสานงาน และประสานความร่วมมือจากชุมชนด้วย

จากการศึกษาผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สรุปดังนี้

1. ในด้านเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกา (Lawrence, 1996) ให้เหตุผลเกี่ยวกับการที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนเป็นเรื่องสำคัญ สามารถแก้ไขได้ด้วยการจัดการศึกษา ความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจของชาติจะสัมพันธ์กับความต้องการเป็นผู้นำของโลกจะเกิดจากระบบการศึกษา ดังนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ และความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จะสัมพันธ์กับความรับผิดชอบ ของผู้บริหาร โรงเรียน และครูสายผู้สอน โดยตำแหน่งหน้าที่แล้วจะปฏิบัติงานแตกต่างกันทั้ง โดยรวมและรายด้านตามกรอบแนวคิด ทั้ง 4 ด้านของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ด้านที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย และสอดคล้องกับแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 ด้านของกระทรวงศึกษาธิการมีผลสรุปดังนี้

2.1 ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองต้องการที่จะให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงพัฒนา โรงเรียนให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2 ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดเทคนิคในการนำหลักสูตร ไปใช้ ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ขาดทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และทักษะการวางแผนกำหนดวิธีการประเมินผลผู้เรียนที่ดี ครูมีปัญหาการปฏิบัติ ไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูขาดแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหน่วยงานสนับสนุนไม่ไปทำภารกิจ

ช่วยเหลือเท่าที่ควร ด้านสภาพความต้องการพัฒนาตนเองของครูนั้นพบว่า ครูมีความต้องการในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการ การฝึกอบรมสัมมนาทางวิชาการ การทัศนศึกษา ดูงาน การประชุมทางวิชาการ การได้รับงบประมาณในการศึกษาอบรมเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการใช้หลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสวัสดิการต่างๆ ครูมีเพียงพอสำหรับเวลาในการจัดการเรียนการสอนควรมีมากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ครูมีภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการสอนมากเกินไป

2.3 ด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนพบว่า บุคคลทุกกลุ่มให้ความสำคัญของงานวิชาการเป็นอันดับ 1 แต่ผลการปฏิบัติน้อยกว่างานอื่นๆ ที่เป็นแค่เพียงงานสนับสนุนงานวิชาการ คุณภาพการจัดการเรียนการสอนและด้านหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง นักเรียนภาคห้องสมุดและแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ในด้านความต้องการในการจัดการเรียนการสอนนั้น พบว่าควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน และควรมีหลักสูตรระดับชาติในวิชาที่เป็นทักษะที่จะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนควรจัดให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

2.4 ด้านการปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนนับว่าเป็นตัวจักรสำคัญ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่างๆ ทางด้านการจัดการศึกษาอันจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา ชุมชนต้องการให้ผู้บริหาร โรงเรียน ใช้บทบาทหน้าที่ในการบริหารอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะด้านวิชาการ การจัดการด้านงบประมาณ การประเมิน องค์การเป็นผู้จัดหาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยจะต้องก่อให้เกิดความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนและจากทุกฝ่าย สำหรับสภาพความต้องการในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารนั้นพบว่าผู้บริหาร โรงเรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ในด้านการบริหารเชิงจัดการ เช่น การวางแผน การจัดระบบองค์การ ด้านการเป็นผู้นำองค์การ ด้านการควบคุมดูแล ทักษะด้านการบริหารและการนิเทศภายใน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษามีความสำคัญต่อคุณภาพของการศึกษาเพื่อเร่งคุณภาพของประชากร ให้สอดคล้องกับกระแสโลกการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปอาจไม่ทันการ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงทั้งระบบจึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา จากงานวิจัยของ ปรีชาญ เวชกามา (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน

ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการครูฝ่ายบริหาร และข้าราชการครูฝ่ายปฏิบัติการสอนผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการสอนมีระดับปัญหาในการปฏิบัติงาน โดยส่วนรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อพิจารณาในแต่ละงานพบว่า งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีระดับ ปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนงานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ มีระดับปัญหาในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ และจากงานวิจัยของทองทิพย์ สិងห์หลง (2542 : บทคัดย่อ) พบว่า ข้าราชการ ครูที่มี สถานภาพตำแหน่งต่างกันมีการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์การบริหารงานตาม แนวทางปฏิรูป การศึกษาโดยรวม และเป็นรายด้าน 8 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารมีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน 7 ด้าน มากกว่าครูที่เป็นกรรมการ โรงเรียน และครูที่เป็นกรรมการ โรงเรียน มีการปฏิบัติงานด้านทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันมากกว่า ผู้บริหาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย มี ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน